

BREZİLYA ÜLKE RAPORU

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM

ÜLKE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

- A. Siyasi ve İdari Yapı
- B. Nüfus ve İşgücü Yapısı
- C. İstihdam ve İşgücü İstatistikleri
- D. Coğrafi Konumu
- E. Doğal Kaynakları
- F. Dahil Olduğu Uluslararası Anlaşmalar

II. BÖLÜM

EKONOMİK DURUM

1. Ekonomik Yapısı
2. Ekonomik Politikaları
3. Ekonomik Performansı
4. Ekonomik Geleceğe Yönelik Beklentileri

III. BÖLÜM

SEKTÖRLER

1. Tarım ve Hayvancılık
2. Sanayi
3. Madencilik
4. Mühendislik Hizmetleri
5. Ulaştırma ve Telekomünikasyon Altyapısı
  - 5.1. Karayolları
  - 5.2. Demiryolları
  - 5.3. Gemi Taşımacılığı
  - 5.4. Hava Yolları
  - 5.5. İletişim Hizmetleri
6. Tekstil ve Konfeksiyon Üretimi ve Türkiye'nin Durumu
7. Enerji
8. Bankacılık

IV. BÖLÜM

YABANCI YATIRIMLAR

1. Ülkeler İtibarı ile Doğrudan Yabancı Yatırımlar
  - 1.1. Sao Paulo Eyaleti
  - 1.2. Rio de Janeiro Eyaleti
  - 1.3. Goiás Eyaleti
  - 1.4. Bahia Eyaleti
2. Ülkede İş Kurma Mevzuatı
  - 2.1. Anonim Şirketi
  - 2.2. Limited Şirketi
  - 2.3. Ortak Girişim
  - 2.4. Şube Kuruluşu
3. Yabancı İşçiler için Çalışma İzni
4. Oturma İzni
5. Yatırım Vizesi

V. BÖLÜM

DIŞ TİCARET

1. Brezilya Dış Ticaretinin Gelişimi
  - 1.1. Brezilya'nın En Fazla İhracat Yaptığı Ülkeler
  - 1.2. Brezilya'nın En Fazla İthalat Yaptığı Ülkeler
2. İhracatında Başlıca Ürünler
3. Dış Ticaret Politikası ve Vergiler
  - 3.1. Dış Ticaret Politikası
4. İthalat Rejimi
5. İhracat Rejimi
6. Tarifeler ve Diğer Vergiler
7. İki Ülke Arasındaki Üst Düzey Ziyaretler
8. Brezilya ve Türkiye Yatırım İlişkileri
9. İki Ülke Arasında Yatırım İlişkileri
10. İŞ Konseyi
11. İŞ Birliği İmkânları
  - 11.1. Sivil Havacılık İŞbirliği
12. Pazar Bilgileri
13. Dağıtım Kanalları
14. Dolaylı İhracat
15. Satış Temsilciliği
16. Satış Ofisi Açmak
17. Tüketici Tercihleri
18. Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri
19. Akreditif Kullanımı
20. Kamu İhaleleri

VI. BÖLÜM

İŞ ADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR

- A. Ticareti Etkileyen Faktörler
- B. İŞ Görüşmelerinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar
- C. Para Kullanımı
- D. Pasaport ve Vize İŞlemleri
- E. Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

VII. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE ÖNGÖRÜLER

I. BÖLÜM

ÜLKE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

A. Siyasi ve İdari Yapı:

Brezilya, “Başkanlık” sistemiyle yönetilen “Federal Cumhuriyet”tir. 26 eyalet ve bir federal başkentten oluşan idari yapıda, her eyalete ait federal meclisi ve iç yönetimi bulunmaktadır. Eyalet valilerinin federal meclis ve senatörler üzerinde güçlü etkisi olmakla beraber başkan, federal hükümetin yürütme kurulunun başı ve 4 yılda bir ve en fazla iki dönem üst üste seçilebilme hakkına sahiptir.

Geniş yetkilere sahip olan başkanın kanun yapma yetkisi olmamakla beraber kongrenin uygun bulması halinde geçici kararname çıkarma yetkisine sahiptir. 513 üyeli temsilciler meclisi ve 81 üyeli senato olmak üzere iki meclisli olan kongrede; meclis üyeleri 4 yılda bir başkanla eş-zamanlı olarak, senato üyeleri ise 8 yıl için seçilmektedir. 4 yılda bir sırasıyla senatonun üçte ikisi veya üçte biri yenilenmektedir.

2002 ve 2006 seçimlerinden zaferle çıkan Başkan Luiz İnacio Lula da Silva, 2010 yılı ekim ayında yapılan seçimler sonucunda görevini 2011 Ocak ayı itibarıyla Dilma Roussef’e bırakmıştır. 11 yüksek mahkeme yargıcı senato tarafından uygun bulunarak başkan tarafından atanmaktadır. 1988 anayasası ile sosyal adalet ruhu ön plana çıkarılmıştır. Yapısal reformlarla birlikte mülkiyet ve rekabet kavramları güç kaybederken devlet güç ve ağırlık kazanmıştır.

B. Nüfus ve İşgücü Yapısı:

Dünyanın en kalabalık beşinci ülkesi olan Brezilya’nın 2010 yılı itibarıyla nüfusu, yaklaşık olarak 194,9 milyon kişiden oluşmaktadır. Demografik yoğunluk, kilometre kareye 22 kişi olup, nüfus dağılımı sahil boyunca uzanan dar bir kıyı şeridinde yoğunlaşmıştır. Brezilya’da üç farklı ırk ve bunların karışımından söz edilebilir. Yerli halk yani Güney Amerika yerlileri, Avrupa’dan gelmiş beyazlar ve Afrika’dan gelmiş siyahlar Brezilya halkının günümüzdeki yapısını oluşturmaktadır.

Dünyanın neresinden gelmiş olursa olsun ziyaretçilerin kendilerini yabancı hissetmemelerini sağlayan bu etnik farklılık; ulusal yapıda, iş ve politika hayatında ayrımcılık yapılmadan birlikte yaşama kültürü oluşmasını sağlamış olup, Brezilya’nın küresel rekabet alanında başarısının en önemli noktası olmuştur. Halkın büyük bir çoğunluğu kentlerde yaşamakla beraber ortalama yaşam süresi 72,3 yaş olup, erkekler için 68,5, kadınlar için ise 76,1 yaş ortalama yaşam süresidir. Erkek nüfusun yaşam süresinin daha kısa olmasının ana nedeni, 60 yaş altındaki erkeklerde şiddet suçlarından kaynaklanan ölümlerin fazla olmasıdır.

C. İstihdam-İşgücü İstatistikleri

Nüfus	2003	2008	2013
Toplam (milyon kişi)	179,0	191,9	204,0
Erkek nüfus	89,6	97,1	104,4
Kadın nüfus	89,4	94,8	99,6
Yaşa göre dağılım %			
0-14 yaş	28,1	27,0	25,7
15-64 yaş	66,3	66,8	67,2
65+ yaş	5,6	6,3	7,1
Şehirleşme %	83,0	85,6	87,9
Çalışan nüfus (milyon kişi)	88,8	93,6	101,3

Kaynak: EIU- Economist Intelligence Unit, Country Forecast, Ağustos 2009

Uluslararası standartlar açısından göreceli olarak genç olmasına rağmen, nüfusunun 1990'larda başlayan doğum ve ölüm oranlarındaki düşüşlerden dolayı yaşlandığını söylemek mümkün.. 2003 ve 2008 yılları dikkate alındığında, 0-14 yaş grubunun toplam nüfusa oranı zaman dilimi içerisinde azalırken, 15-64 ve 65 ve üzeri yaş grubunun yine toplam nüfusa oranı artış göstermiştir.

2008 yılı itibarıyla, toplam nüfusun %85,6'sını şehirli kesimden meydana gelmektedir.. 2013 yılında bu oranın %87,9 olacağı beklenmektedir.. Şehir ve kasabalardaki hızlı nüfus artışı ve kırsal kesimden, şehirlere doğru yönelen göç; "favela" adı verilen gecekonduvardaki artış ve altyapı eksikliği ile birtakım sorunlara sebep olmaktadır. Gelir dağılımının oldukça bozuk olduğu Brezilya'nın güney doğusu nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu kısımdır. Sao Paulo'da varoşlar hariç 11 milyon insan yaşamaktadır. Kuzey, kuzey-doğu nüfus yoğunluğu az yerleşim bölgelerine sahiptir (yaşam beklentisi kuzey-doğuya göre daha düşük ancak doğum oranı daha yüksektir).

D. Coğrafi Konum

Yüzölçümü bakımından dünyanın en büyük beşinci ülkesi olan Brezilya, kuzeyden güneye 4.320 km, doğudan batıya 4.326 km'dir. Ülkenin, yaklaşık olarak yüzde doksan gibi büyük bir kısmı, Ekvator ile tropikal Oğlak dönencesinde yer almaktadır. Atlantik Okyanusu ile çevrili ülkenin İspanyolca konuşan Güney Amerika ülkeleri ile 12.000 km'lik sınırı vardır ve Şili ile Ekvator haricinde Güney Amerika ülkelerinin hepsi ile sınır komşusudur.

Amerika kıtasının %21'ini, Latin Amerika'nın %47,7'sinin kaplayan Brezilya'nın arazi yapısında güneyin son ucunda Porto Alegre'den kuzeydoğudaki Natal'a kadar sahil hattını yakından izleyen sıradağlarından sonra kıvrımlarını açan Brezilya yaylası ile egemen engebeler söz konusudur. Esas düz arazi bölgeleri, sahilleri ve Amazon ovaları ve Paraguay Çöküntüsü (Mato Grosso Pantanal)'dür. Ülkenin en yüksek noktası Amazon bölgesinin en kuzeyinde yer alan 3.014 m yükseklikteki Pico da Neblina'dır.

Brezilya'nın başkenti Brasilia, politik ve idari merkez olmakla birlikte ekonomi, ticaret ve sanayi merkezleri başkentten uzakta Atlas okyanusu kıyısında yoğunlaşmıştır. Sao Paulo, güneydoğuda başkentten 1.015 km. uzaktadır. Diğer büyük şehirler Rio de Janeiro, Belo Horizonte güneydoğuda, Porto Alegre güneyde, Salvador ve Recife ise kuzeydoğuda yer almaktadır.

Brezilya'nın GSYİH'sı'nın %50'si güneydoğu bölgesinde, Sao Paulo, Rio de Janeiro, Minas Gerais ve Espirito Santo eyaletlerinde üretilmektedir. Üretim altyapısı yüksek oranda çeşitliliğe sahiptir. Ülke genelinde km²'ye ortalama 22 kişi düşerken bu bölgede km²'ye 85 kişi düşmektedir. Brezilya'da ekvatorial, tropikal, yarı kurak, dağlık tropikal ve astropikal olmak üzere beş iklim bölgesi vardır. Amazon Bölgesi'nde yıllık ortalama sıcaklık 22-26 C dolayındadır.

E. Doğal Kaynaklar ve Çevre

Amazon ormanları ile dünyadaki en geniş tropikal orman ve oksijen rezervlerine sahiptir. Ormanlar ülkede çok büyük bir alanı sahiptir. Yapraklarını dökmeyen ağaçlardan oluşan mapa ormanları bütün Amazon bölgesini, Sao Paulo'nun batı yaylalarını ve güney kısımlardaki yaylaların geniş bir kısmını kaplamaktadır. Kuzeydoğu Brezilya'nın en yüksek ve en sulak yerlerinde de bu ormanlara rastlanmaktadır.

Savanlar, ülkenin ikinci önemli bitki örtüsünü oluşturmaktadır. Orta Brezilya'nın az verimli topraklarında savan, yerini dikenli, cılız çalılara bırakmaktadır. Amazon Bölgesi, dünya kauçuk üretiminde birinciliğe sahiptir. Yağış ve nem oranının yüksek olduğu ülkenin, en sıcak bölgesi olan kuzeydoğu kısımlarında kurak alanlar bulunmaktadır. Brezilya, çevreyle dost bir enerji kaynağı olduğu gerekçesiyle etanol üretimi ve kullanımını desteklemiştir.

Ancak toprağa ihtiyaç duyan çiftçilerin ekim alanı açmak için Amazon'daki ormanları yakmaları sonucu ormanlık alanların azalması hava kirliliğine yol açmıştır. Bütün bunlar, etanol üretimi için yeni şeker kamışı ekimi yapılmaması ve etanol üretim tesisi kurulmaması yönünde çevre korumacı kararlar uygulanmasına yol açmıştır.

Dünyanın en büyük sulak arazilerinden Pantanal'ın kıyısında daha fazla etanol üretim tesisi oluşturulması bu bölgede çevre kirliliğine yol açmakta, toprağı verimsizleştirmektedir.

Brezilya'da etanolün yüzde 100 çevreci yöntemlerle üretilmesi, şeker kamışı tarlalarının Brezilya topraklarının yüzde 10'undan daha az bir alanı kaplaması önerilerinin Kongre'den geçmesi halinde 64 milyon hektarlık Brezilya topraklarının sadece yüzde 7,5'unda şeker kamışı üretilecektir. Bölge uzmanları, başkanlık seçimleri yaklaştıkça, hükümetin çevreci önlemleri daha da artıracakı yorumunu yapmaktadırlar.

Öte yandan, ekilebilir araziler açısından büyük imkanlara sahip olunmasına rağmen 2 milyon aile topraksızdır. Hükümetin toprak reformu çabaları, "Topraksız İşçiler Hareketi"- "Movimento dos Trabalhadores Rurais Sem Terra" tarafından sürecin yavaş işlenmesi nedeniyle eleştirilmekte, protesto gösterileri yapılmaktadır.

F. Dâhil Olduğı Uluslar arası Antlaşmalar

Brezilya, BM, DTÖ-Dünya Ticaret Örgütü, IMF ve Dünya Bankası gibi pek çok uluslararası kuruluşun üyesidir. Ülkemizin de üyesi olduğı küresel sistem için önemli ülkelerden oluşun G-20 grubunun da üyesidir.

Latin Amerika ve Karayip ülkelerinin oluşturduğı danışma, koordinasyon ve işbirliğinin yanı sıra iktisadi ve sosyal gelişimi de hedefleyen hükümetler arası bir kuruluş olan SELA 'nın üyesi olan Brezilya, 19 Latin Amerika ülkesinden oluşun ve bölgesel entegrasyon ile işbirliğini artırmayı hedefleyen Rio Grubu'na bağlıdır. Brezilya'nın çeşitli ülkelerle imzalanmış ekonomik ve teknolojik işbirliği anlaşmaları da mevcuttur.

Andean Ülkeleri ile ekonomik işbirliği anlaşmaları, Hindistan'ın yanı sıra, SACU-Güney Afrika Gümrük Birliğı kapsamında Güney Afrika Cumhuriyeti, Botswana, Namibya, Lesotho ve Swaziland ile yakın ilişkileri mevcuttur. Özellikle Latin Amerika ülkeleri ile yakın ticari ve siyasi bağları olan Brezilya, ALADI- Latin Amerika Entegrasyonu Birliğı (LAIA)'ya üyeliğinin yanı sıra Arjantin, Paraguay ve Uruguay ile birlikte 1991 yılında MERCOSUR (Portekizcesi Mercosul) Ortak Pazarı'nı kurmuştur. Bu Ticaret Anlaşması ile 1995 yılında söz konusu ülkeler arasında Gümrük Birliğı oluşturulmuştur. ALADI kapsamında, Brezilya ve Arjantin 1986'da karşılıklı ticari yakınlaşma için bir protokol imzalamışlardır.

Bunun akabinde, MERCOSUR'un yasal çerçevesini hazırlayan 3 önemli anlaşma yapılmıştır: Birincisi, 26 Mart 1991'de Brezilya ve Arjantin'e Paraguay ve Uruguay'ın katılımıyla AB göz önüne alınarak hazırlanan 'Asuncion Anlaşması' olup, söz konusu Anlaşma ile 'Güney Ortak Pazarı' (MERCOSUR) Organizasyonu oluşturulmuştur. Bu anlaşma ile, malların, insanların ve paranın serbest dolaşımı öngörülmüştür. İkinci önemli Anlaşma, 17 Aralık 1994'te imzalanan ve 'Asuncion Anlaşması'na ek yapılmak suretiyle MERCOSUR'un kurumsal altyapısını düzenleyen 'Ouro Preto Protokolü'dür. Üçüncü önemli Anlaşma ise, 18 Şubat 2002'de imzalanan ve ilgili ülkeler arasındaki ihtilafların çözülebilmesine dair esasları düzenleyen 'Olivos Protokolü'dür.

MERCOSUR, Avrupa Birliği (AB) modelini izleyerek, serbest ticaret, gümrük birliği ve ortak pazar hedeflerinin hakim olduğu bir yol haritası çizmiş olup, nihai olarak ise her alanda entegrasyonu sağlamak istemektedir. Tıpkı, AB modelindeki gibi; rekabet politikalarının uyumunun sağlanması, parasal birliğin kurulması, ortak ekonomik kurumların yaratılmasının yanı sıra özellikle son zamanlarda vurgulanan siyasi birlik konusu MERCOSUR yelerinin nihai hedefi haline almıştır.

Her ülkenin istisnai listeleri olmasına rağmen, ürünlerin %90'ına Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) uygulanmaktadır. şili ve Bolivya'nın ardından 2004 yılında Peru, Venezuela, Kolombiya ve Ekvador'un ortak ye (associate members) olarak katıldığı MERCOSUR Birliği'nde, 2006 yılında Venezüella'nın üyelik süreci başlamış olup, Paraguay Parlamentosunun onaylaması beklenmektedir.

Meksika'nın da katılımıyla Gümrük Birliği'ne geçiş planlanmaktadır. MERCOSUR İsrail, Bolivya, şili, Peru, Küba, Kolombiya, Ekvator ve en son Mısır ile STA imzalamıştır. Türkiye, Avrupa Birliği, Güney Afrika Gümrük Birliği, Ürdün, Fas, Körfez İşbirliği Konseyi ile MERCOSUR arasında STA müzakereleri devam etmektedir. Avrupa Birliği ile sürdürülen STA müzakerelerinin orta vadede sonuçlanması beklenmektedir ki bu süreç tamamlandığında Türkiye'nin de AB ile olan Gümrük Birliği erevesinde MERCOSUR yeleri ile STA yapması gerekmektedir.

Brezilya'nın ticaret politikasının bel kemiğini MERCOSUR oluşturmakla birlikte, Amerika lkeleri Serbest Ticaret Anlaşmaları (FTAA- Free Trade Agreement of Americas) ile de müzakereler yürütülmüş, ancak, "şeker kamışından üretilen" etanolde dünyanın bir numaralı reticisi Brezilya ile "mısırdan yapılan etanolun" iki numaralı büyük reticisi ABD'nin rakip konumları, ABD'de tarımsal lobilerin gücü nedeniyle FTAA görüşmelerinin tıkanmasında başlıca nedenlerden biri olmuştur.

II. BÖLÜM EKONOMİK DURUM

1. Ekonomik Yapısı:

2000'li yılların başlarında, 60-70'li yıllarda dünyanın ikinci büyük kalkınma hızını yakalamış olan Brezilya'nın, Rusya, Hindistan ve Çin (BRIC lkeleri) ile beraber 2050'li yıllarda dünyanın ekonomik kaderini belirleyecek ülkelerden biri olacağı tahmin edilmektedir. Sahip olduğu yeni petrol rezervleriyle gelecekte petrol devi olması beklenen Brezilya'nın krize rağmen BRIC lkeleri arasında varlığını sürdürmesinde, tedarikçi ülke olması ve zengin doğal kaynaklarının rolü önemli bir paya sahiptir. Brezilya, büyük bir pazara, geniş topraklara ve zengin doğal kaynaklara sahip bir ülke konumundadır.

Yoğun nüfusuyla ve 2 trilyon dolardan fazla GSMH' sıyla Latin Amerika'nın birinci ülkesidir. Son zamanlarda ekonomisindeki hızlı gelişme ve ülkedeki siyasi istikrarla birlikte Brezilya, ticaret alanında daha da cazip hale gelmiştir. Nüfus yoğunluğu, tüketim potansiyeli ve artan ithalatı ile Brezilya, alternatif dış pazar arayan ihracatçılarımız için, değerlendirilmesi gereken önemli bir pazar konuma gelmiştir..

Brezilya'nın Temel Ekonomik Göstergeleri

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
GSYİH							
Nominal GSYİH (Milyar US\$)	1,088.9	1,366.3	1,652.6	1,594.5	2,013.1	2,285.1	2,394.8
Reel GSYİH Büyüme Oranı (%)	3.9	6.1	5.2	-0.6	7.7	4.2	4.7
GSYİH Harcamaları (% Değişim)							
Özel tüketim	5.2	6.1	5.7	4.2	6.8	4.2	4.9
Kamu harcamaları	2.6	5.1	3.1	3.9	4.0	3.8	4.2
Sabit Yatırımlar	9.8	13.8	13.6	-10.4	22.5	8.5	9.0
Mal ve Hizmet İhracatı	5.1	6.3	0.4	-10.3	10.4	8.0	7.0
Mal ve Hizmet İthalatı	18.3	19.9	15.3	-11.5	37.8	13.3	13.2
GSYİH (% Değişim)							
Tarım	4.8b	4.8b	6.1b	-4.6b	8.0	4.5	4.5
Sanayi	2.2b	5.3b	4.1b	-6.4b	11.5	4.8	4.5
Hizmet sektörü	4.2b	6.1b	4.9b	2.2b	6.3	4.0	4.7
Nüfus ve Gelir							
Nüfus (m)	185.6	187.6	189.6	191.5	193.3	194.9	196.5
Kişi Başına Milli Gelir (US\$ PPP)	9,168	9,9	10,528	10,452	11,210	11,751	12,473
İşsizlik oranı (%)	10.0	9.3	7.9	8.1	7.1	6.3	6.2
Mali Göstergeler (% GSYİH)							
Kamu dengesi	-2.9	-2.8	-2.0	-3.4b	-2.3	-2.3	-2.4
Kamu sektörü borç faiz ödemesi	6.8	6.2	5.6	5.2b	5.2	5.2	5.1
Kamu sektörü faiz dışı fazla	3.8	3.5	3.6	1.8b	3.0	2.8	2.6
Toplam kamu borcu	56.4	56.4	58.6	58.7	60.8	59.0	58.5
Fiyatlar ve finansal göstergeler							
Yıl sonu döviz kuru R:US\$	2.14	1.77	2.34	1.74	1.67	1.74	1.81
Tüketici fiyatları Enflasyonu (%)	3.1	4.5	5.9	4.3	5.9	5.3	4.7
Üretici fiyatları Enflasyonu (%)	0.8	5.6	13.7	-0.2	5.7	9.5	5.2
Para stoku M1 (% değişim)	20.4	33.6	-4.1	12.0	17.8	16.2	14.4
Para stoku M2 (% değişim)	13.6	18.1	37.3	8.8	19.1	16.7	14.9
Borç verme faiz oranı (ortalama; %)	50.8	43.7	47.3	44.7	42.0	39.0	37.0
Cari Hesap (milyon US\$)							
Ticaret dengesi	46,457	40,032	24,836	25,29	20,267	14,229	7,724
Mal ihracatı - fob	137,808	160,649	197,943	152,995	201,915	230,586	250,672
Mal ithalatı - fob	-91,351	120,618	173,107	-127,705	-181,649	-216,358	-242,948
Hizmetler dengesi	-9,641	-13,219	-16,69	-19,245	-31,071	-36,580	-43,771
Gelir dengesi	-27,48	-29,291	-40,561	-33,684	-39,879	-49,726	-53,454
Cari transfer dengesi	4,306	4,029	4,224	3,338	2,845	3,232	3,390
Cari işlemler dengesi	13,643	1,551	-28,192	-24,302	-47,518	-68,846	-86,112
Dış Borç (milyon US\$)							
Borç stoku	193,516	237,472	255,614	273,608 b	323,058	365,123	398,826
Faiz	14,783	14,978	15,827	11,581b	9,294	10,675	12,812
Uluslararası rezervler (milyon US\$)							
Toplam döviz rezervi	85,839	180,334	193,784	238,539	299,193	333,554	388,703

Kaynak: EIU, IMF, International Financial Statistics

2. Ekonomi Politikaları

Brezilya, 1990'lı yıllardaki liberalizasyon çabalarının sonucunda özellikle otomotiv sanayi ve altyapı modernizasyonunda özelleştirme ve doğrudan yabancı yatırımlar sayesinde önemli gelişmeler sağlamıştır. Ürün çeşitliliğini artıran Brezilya, göreceli olarak kapalı ekonomi niteliğini halen sürdürmektedir.. Dünya ekonomisini etkileyen ve üst üste gelen Meksika (1995), Asya (1997) ve Rusya(1998) krizleri Brezilya'yı da etkilemiş, ekonomik dengenin sağlanmasında ciddi problemlere yol açmıştır. "Real Planı" ile enflasyonla mücadele edilmiş fakat kamu borçlanma oranı daha da büyümüştür. Son yıllarda ülkenin ekonomi politikaları üç hedefe kitlenmiş durumdadır:

- Enflasyonun Kontrolü,
- Dış Ticaret Dengesi,
- Ekonomik Kalkınmanın Desteklenmesi

Ocak 2007'de yürürlüğe konulan PAC-"Gelişmeyi Hızlandırma Programı", özellikle eyaletler arası işbirliğini destekleyen, sosyal güvenlik, vergi ve iş gücü reformları ile birlikte, yatırım alt yapısını teşvik eden düzenlemeler içermektedir. İnşaat, sağlık, enerji, ulaşım ve lojistik konularında 504 Milyar Real (236 Milyar \$) bütçeli, 2.471 projeyi kapsayan Programın %50'si tamamlanmış olup, kalan kısmın %90'ı tamamlanmıştır.

Gelişmenin Hızlandırılması Programı (PAC)'nın ikinci ayağı için konut enerji, ulaşım konularında alt yapı yatırımlarına 878 Milyar Dolar ayrılmıştır. Brezilya yaşanan son küresel krizi uyguladığı doğru politikalar sayesinde, ekonomistlerin ifadesi ile "krize son giren ve ilk çıkan ülke" olmayı başarmıştır.

Son yıllarda kaydedilen yüksek ekonomik büyümenin nedenleri olarak, yabancı yatırımların artması, yurtiçi tüketim artışı, sınıflar arası ekonomik farkın azaltılması, gelir dağılımının düzeltilmesi ve orta sınıfın artması, ihracatta kaydedilen artışlar, eğitim alanındaki yatırımlar, kayıt dışı ekonominin azaltılması, artan ticari antlaşmalar ve diplomatik ilişkiler gösterilmektedir.

3. Ekonomik Performans

Brezilya Hükümeti küresel mali krize erken sayılabilecek bir tepki vermiş ve 2008 Ekim ayından başlayarak elindeki tüm mali gücü kullanarak arka arkaya destek paketlerini ve önlemleri devreye sokmuştur. Hammadde üreticisi ve ihracatçı bir ülke olarak küresel krizden etkilenmemesi mümkün olmamakla beraber, Brezilya'nın büyük ve nispeten dışa kapalı iç pazarının varlığı, 200 milyar doların üzerinde döviz rezervleri ve 2008'de bile çok büyük karlar elde edebilen bankacılık sistemiyle, nispeten dayanıklı bir görüntü çizmiştir.

Brezilya küresel aktör olma yönünde önemli aşamalar kaydetmiş olup, IMF 2010 yılı ekonomik büyüklüklere (PPP) göre dünya ülkeleri sıralamasında 7. sırada ve Güney Amerika'nın en büyük ekonomisi konumunda bulunmaktadır.

4. Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

Brezilya daha önceki krizlerde edindiği deneyimle son krizi daha istikrarlı bir şekilde atlatabilmeyi başarmıştır. The Economist'in 2011 yılı ülke risk raporunda da dile getirildiği üzere Brezilya bağımsızlık ve ülke riski açısından "BB" risk notu ile istikrarlı bir durum göstermektedir.

Politik risk, bankacılık ve döviz kuru notu "BBB" olup, yüksek kamu borçlanması nedeniyle de ekonomik yapıya ilişkin risk notu "BBB" dir. Döviz kuru riskinde en önemli negatif faktör Çin'in ihracat gelirlerindeki düşmenin Brezilya'dan yapacağı ithalata yansımalarıdır. IMF'den borç alan ülke konumundan "kredi veren" ülke konumuna gelen Brezilya'nın 2014 yılında Dünya Kupası'na, 2016 yılında Olimpiyatlara ev sahipliği yapacak olması dünyanın beşinci büyük ekonomisi olma hedefini 2014'den önce gerçekleştirebileceği ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

BRIC (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin) ülkeleri arasında da performansı ile öne çıkan Brezilya'nın yükselişinde sosyal ve ekonomik reformların devamlılığı büyük önem arz etmektedir. 31 Ekim 2010 tarihinde yapılan seçimde, Dilma Rousseff, 1 Ocak 2011 tarihinden itibaren 4 yıllığına seçilmiş ve Brezilya'nın ilk bayan Başkanı olan Dilma Rousseff, Lula'nın devamı olarak görülmekte ve ülkeyi yine işçi partisinin politikalarına göre yönetmesi beklenmektedir.

Birçok partinin oluşturduğu koalisyon hükümeti, reformlar için engel oluşturmakla birlikte, Dilma Rousseff, vergiler ve ticari reformların devamının geleceğini belirtmektedir. Gelişen ekonomisine rağmen, gerek gümrük vergileri gerekse iç vergilerin yüksekliği ve karmaşıklığı nedeniyle Brezilya ticari alanındaki zayıflığını sürdürmektedir. Bununla birlikte, güçlü bir iç piyasanın olması, ekonomik faaliyetlerinin çeşitliliği ve geçtiğimiz dönemdeki siyasi istikrarı Brezilya'yı yatırımcılar için cazip bir ülke haline getirmektedir. 2011 yılında büyüme hızının % 4,5 olacağı ve GSYİH'nin 2,2 trilyon dolar olacağı gözlemlenmektedir.

III. BÖLÜM SEKTÖRLER

Brezilya'nın GSYİH'sının Sektörlere Göre Dağılımı

	2006a	2007a	2008a	2009a	2010a	2011b	2012b	2013b	2014b
Tarım	5,5	5,6	5,9	6.1	6.1	6.1	6.1	6.1	6.1
Sanayi	28,8	27,8	27,3	25.4	26.3	26.5	26.4	26.3	26.3
Hizmetler	65,8	66,6	66,7	68.5	67.6	67.4	67.5	67.6	67.6

1. Tarım ve Hayvancılık

Brezilya, zengin tarımsal kaynaklara sahiptir. Ülkenin iki tane önemli tarım bölgesi bulunmaktadır. Ülkenin güney kısmının yarısından oluşan ilk bölge, daha çok yağış almaktadır; yarı ılıman bir iklime, daha verimli topraklara, daha ileri teknoloji ve girdi kullanımına, yeterli altyapıya ve daha deneyimli çiftçilere sahiptir.

Brezilya hububatının, yağlı tohumlarının ve ihrac ürünlerinin çoğu bu bölgede üretilmektedir. İkinci tarım bölgesi ise, kurak kuzeydoğu bölgesinde ve Amazon havzasında yer almaktadır. Bu bölgede yağış dağılımı düzenli değildir; bölge verimli topraklara, yeterli altyapıya ve kalkınma sermayesine sahip değildir. Bu bölge, çoğunlukla kendine yetmek için üretim yapıyor olsa da, orman ürünleri, kakao ve tropikal meyve ihracatçıları için giderek önemli olmaya başlamaktadır.

Zengin savana otlaklarına sahip olan orta batıda ise, sadece seyrek ağaçlar bulunmaktadır ve bu bölge, hızlı ve kapsamlı bir tarımsal genişleme yaşamaktadır. Brezilya tarım sektörü çeşit açısından çok zengindir ve ülke gıda konusunda büyük ölçüde kendi kendine yetebilmektedir. Brezilya dünyanın en büyük kahve, şekerpancarı, portakal suyu, tropikal meyveler, dondurulmuş nektar üreticisidir ve dünyanın en büyük sığır yatırımcılarından. Brezilya'nın ürettiği ve ihrac ettiği başlıca ürünler, kakao, soya fasulyesi, tütün, ağaç ürünleri, kümes hayvanları, domuz eti, mısır ve pamuktur. Çiftlik hayvanları üretimi ülkenin pek çok kesiminde önemlidir. Kümes hayvanları, domuz eti ve süt endüstrisi hızla büyümekte ve tüketici tercihlerindeki değişimlere çabuk cevap vermektedir.

2. Sanayi

Sanayi yapısı, yoğun bir şekilde "eski" ağır endüstrilerde (çelik, metalürjik ürünler, makineler, elektrik ve iletişim ekipmanları ve araçları), kimyasallar/petrokimyasallarda, yiyecek ve içecek, tekstil, giyim ve ayakkabı, selüloz ve kağıt, plastik sektörlerinde yoğunlaşmaktadır. Bu sektörler toplam sanayi üretiminin yüzde 80'ini oluşturmaktadır. Bu sektörlerin yeni teknolojilere ihtiyacı olduğu gibi, gelişmiş malzeme ve biyoteknolojilerin de kullanılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu süreç Brezilya pazarının dışa açılmasını sağlamıştır.

Yaklaşık 8,4 milyon kişinin istihdam edildiği imalat sanayinin önemli kısmı güney ve güneydoğuda toplanmıştır. Kuzeydoğu, ülkenin en fakir kısmı fakat yeni yatırımları cezbetmeye başlamıştır. Sao Paulo eyaleti sanayinin kalbi durumundayken, Campinas yeni teknolojiler konusunda uzmanlaşmış bir eyalet. Rio de Janeiro son yıllarda petrol konusunda atılım yapan bir eyalet olmuştur.

Brezilya imalat sanayi, büyüklük ve çeşitlilik açısından Latin Amerika ülkeleri arasında birinci sırada yer almaktadır. Makineler, elektrikli ekipmanlar ve otomotiv gibi geleneksel sektörlerin yanı sıra; havacılık sanayi ve telekomünikasyon ekipmanları alanında son on yılda önemli atılımlar gerçekleştirmiştir. Dayanıklı olmayan tüketim malları sektörü, ticari serbestleşmeden ve güçlü döviz kurundan olumsuz etkilenmiştir. Ayakkabılara uygulanan yüksek ithalat tarifelerinin sürdürülmesine rağmen, Asyalı üreticilerle olan rekabet tekstil, giyim ve ayakkabı üretimini etkilemiştir. Brezilya ayakkabı üretiminde dünyada ön sıralarda yer almaktadır.

Dayanıklı olmayan tüketim malları sektörünü etkileyen diğer bir olay ise bilhassa içecek sektöründe gerçekleşen birleşmelerdir. Mart 2000'de Brezilya'nın en büyük iki içecek üreticisi Brahma ve Antarctica birleşerek, Ambev isminde yeni bir firmanın doğmasına sebep olmuştur. Ambev, şimdi yurtiçi pazarın %70'inden fazlasını kontrol etmekte olup, dünyanın en büyük biracılık firmalarından biridir. Brezilya sanayi sektörü uzun süren durgunluk süreci geçirmiştir.

Bu durgunluk sürecinde teknoloji uyumunda yaşanan ciddi sıkıntılar, demode olmuş yönetim metotları ve organizasyon yapıları, maliyet, üretim ve kalite açısından yaşanan verimsizlik gibi konular sanayinin ekonomik liberalizasyona gitmesini zorunlu kılmıştır. Liberalizasyon süreci, radikal bir şekilde ekonominin değişmesine neden olmuş, sanayi üzerinde güçlü rekabet baskısı oluşturmuştur. Sanayide yeniden yapılanma süreci gerçekleştirilmiş olup, şirket birleşmeleri ve devirleri söz konusu olmuş, ithal girdi kullanımını artmış, otomasyon, üretkenlik ve kalite programları gibi tekniklerle üretim süreçleri rasyonalize edilmiştir.

3. Madencilik

1995 yılında kabul edilen anayasa değişikliği ile madencilik sektöründe yabancı yatırıma izin verilmiştir. Yabancı ülkeler, özellikle altın keşfine yönelik büyük ilgi ve istek göstermektedir. Brezilya'nın en büyük madencilik firması "Companhia Vale do Rio Doce (CVRD)", aynı zamanda dünyanın en büyük demir cevheri üreticisidir. Mayıs 1997'de özelleştirilip, Brezilyalı çelik imalatçısı Companhia Siderurgica Nacional (CSN) konsorsiyumu tarafından satın alınmıştır.

Çin'in artan talebi, Brezilya'nın ihracatında önemli bir artışa dolayısıyla yatırımların büyümesine, yabancı yatırımcıların katkılarının artmasına yol açmıştır. Çelik sanayi konusunda en önemli eyaletler; Minas Gerais, Rio de Janeiro, Espírito Santo ve Sao Paulo'dur. Brezilya, büyük ölçüde mineral kaynaklarına sahip bir ülkedir. Dünyanın en büyük üreticisi ve ihracatçısıdır. Demir rezervleri, dünya toplamının üçte birine denk gelmektedir. Sanayi merkezlerinin yakınında bulunan yüksek kaliteli demir cevheri yatakları 30 yılı aşkın süredir işletilmektedir. Yine, Latin Amerika'nın en büyük boksit yataklarına sahip ülkesi Brezilya'dır.

Ülke açısından önemli diğer madenler ise manganez, kömür, krom, altın ve çinkodan oluşmaktadır. Silikon açısından da Brezilya hatırı sayılır bir ülkedir. Dünyadaki en geniş niyobyum yatakları Amazon bölgesinde bulunmakta ve Brezilya, dünya rezervlerinin %78'ini elinde tutmaktadır. Kıymetli ve yarı kıymetli taşlar, bakır, berilyum, alçı taşı, kireç taşı, uranyum, toryum ve zirkonyum yönünden de Brezilya'nın bol rezervleri mevcuttur. Madencilik alanında en büyük değişiklik, Amazonlarda ve kuzey bölgesinde ekolojik dengeye duyarlı idari düzenlemelerin yapılmış olmasıdır.

4. Müteahhitlik Hizmetleri

İnşaat sanayi, 1990'lardaki ekonomik okten son derece olumsuz etkilenmiş, fakat 1996'dan itibaren iyileşmeye balamıtır. Fiyat istikrarı yeni konutlara olan talebi artırıp, sektörel üretim, 1996'da %5,2, 1997'de %8,5 oranında genişleme göstermiştir.1997'de ekonomik istikrarsızlığın sektörü yaralamasına rağmen, bu durum 1998 yılında demiryolları, limanlar, anayolları, elektrik ve telekomünikasyonun zelletirilmesiyle telafi edilebilmiştir.

Özelleştirme abaları, yatırım projeleri dalgası yaratmıştır. Brezilya'nın gelişim periyodunda yapılan önemli kamu yatırımlarıyla büyüyen önemli inşaat firmaları, son zamanlarda faaliyetlerini deniz ötesi Ükelere yaymakta başarılı olmuştur. Bu firmalara örnek olarak, Norberto Odebrecht, Andrade Gutierrez, Camargo Correa, CR Almeida, Mendes Junior ve Votorantim gösterilebilir. Brezilya'nın 2014 yılında Dünya Kupasına ve 2016 yılında Olimpiyatlara ev sahipliği yapacak olması müteahhitlik sektöründe önemli fırsatlar yaratmaktadır.

5. Ulaştırma ve Telekomünikasyon Altyapısı

Brezilya, karayolları, limanlar ve havaalanları açısından önemli eksiklikler olan fakat iyileştirmeye yönelik çabalarını sürdürmektedir. 2014 yılında Dünya Kupası, 2016 yılında Olimpiyatlara ev sahipliği yapacak olan Brezilya'nın altyapıdaki iyileştirme çabalarına hız vereceği düşünülmektedir. 2014 dünya kupasında; Rio de Janeiro, Curitiba, Porto Alegre, Sao Paulo, Cuiaba, Manaus, Fortaleza, Natal, Recife, Brasilia, Salvador ve Bela Horizonte'nin, ev sahibi kentler olmasına karar verilmiştir. Karayolları, demiryolları ve nehir taşımacılığına ilişkin ulusal politikalar, ulaştırma hizmetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi Ulaştırma Bakanlığı tarafından ANTT-Karayolları Ajansı, DNIT-Ulaşım Altyapısı Ulusal Departmanı, ANTAQ- Ulusal Su Taşımacılığı Ajansı ile birlikte belirlenmektedir. Hava yollarında düzenleme ve denetimler ANAC-Ulusal Sivil Havacılık Ajansı tarafından, Savunma Bakanlığının altında yapılmaktadır

5.1. Karayolları

Hkmet, karayollarını genişletmek, daha iyi yönetmek ve yol-köprü geçiş ücretini tahsil etmek için kamu-özel sektör işbirliğine yönelik özel sektör işbirliğinin geliştirilmesi kapsamında imtiyazlar vermesine rağmen, 2002-2007 döneminde ciddi aksamalar meydana gelmiştir. Taımacılığın %60'ı karayolları ile yapılmakta ve Ulusal Taşımacılık Konfederasyonu- CNT'ye göre, mevcut yolların yalnızca %12,5'i denmi durumdadır. Yabancı yatırımcıların yakından ilgilendikleri bu alanda vergi kolaylıkları ve imtiyazlar Ekim 2007'den itibaren yeniden uygulanmaya balanmıtır.

5.2. Demiryolları

Brezilya yaklaşık 30.000 km uzunluğunda etkin sayılmayan bir demiryolu ağı mevcuttur.. Demiryolları kara taşımacılığına oranla daha ucuzdur. Yük taşımacılığının %25'i demiryolu ile gerçekleşmektedir. Hkmet 2014'de tamamlanmak üzere Sao Paulo- Rio de Janeiro arasında hızlı tren projesini balatmı durumdadır.

5.3. Gemi Taşımacılığı

Brezilya, 7.000 km. uzunluğundaki sahil hattı ve 48.000 km nehir hattıyla, nehir ve deniz taşımacılığı yönünden büyük bir potansiyele sahip ve ayrıca mal ihracatının %70'ini 46 limanı aracılığı ile gerçekleştirmektedir. Genellikle, idaresi devlet tarafından yapılan limanlar, özel sektör tarafından işletilmekte olup, modernizasyon çalışmaları devam etmektedir. Tubarao ve Itaquí limanlarında, bilhassa demir ve alüminyum cevherleri için özel yükleme-boşaltma tesisleri inşa edilmiştir. Su taşımacılığına ilişkin düzenlemeler için Antaq-The Agencia Nacional de Transportes Aquaviarios kurulmuştur.

5.4.Hava Yolları

Sahip olduğu geniş topraklar nedeniyle hava taşımacılığının önemli olduğu ve sivil havacılık sektöründe dünyada ilk sıralarda yer almaktadır. Son zamanlarda yapılan düzenlemelerle fiyatlarda düşme gözlenmesine rağmen, hava ulaşımı yüksek maliyetlidir. Brezilya'da 150'den fazla iç hat uçuşu ve 4.000 civarında küçük hava alanının yanı sıra, dört büyük hava alanı mevcuttur. Hava alanları, Infraero-Empresa Brasileira de Infra-Estrutura Aeroportuaria isimli devlet acentası eliyle işletilmektedir. Sivil havacılık sanayinde son yıllarda yaşanan krizler nedeniyle Transbrasil ve Vasp faaliyetlerini durdurmuş ve sektörün lideri Varig ise iflas ile yüz yüze gelmiş ve 2006 Ağustos ayında hayatta kalma mücadelesi vermiştir. TAM ve Gol iç hat uçuşlarında duopol olmuştur. İç hatlarda taşınan yolcu sayısı 50 milyon kişiyi aşmıştır. TAM'ın THY'nin de etkin bir üyesi olduğu Star Alliance grubuna katılması sonucu iki ülke arasındaki yolcu trafiği daha da artacaktır. İş seyahatleri açısından yeterli uçuş hizmeti mevcuttur, ülke çapında 67 uluslararası havaalanı bulunmaktadır. Infraero istatistiklerine göre, dış hat uçuşlarında taşınan yolcu sayısı 6,4 milyon kişidir.

5.5.İletişim Hizmetleri

İletişim alanında, 2008 yılı için her 100 kişiden 20,6'sı sabit telefon hattına sahip olup, mobil telefon yoğunluğu açısından her 100 kişiden 79,5'i mobil hatta sahiptir. Mobil teknolojinin ucuz olması, düşük gelirliilerin de telefon sahibi olmasının ve kullanım oranının yükselmesinin başlıca sebebidir. İnternet kullanım oranı her yüz kişide 59,9 kişi olup internet kullanımı çok hızlı artmaktadır. Devletin altyapı girişimlerinde iletişim ve bilişim öncelikli sıradadır. Posta hizmetleri hızlı ve yaygın bir ağa sahiptir. "Sedex 10": postalandığı günün ertesi sabah saat 10.00'a kadar postayı ulaştırma garantisi vermekte, "sedex hoje" ise postalandığı gün ulaştırma garantisi ile hizmet sunmaktadır. Uluslararası posta gönderimlerinde ise "sedex mundi" 200 den fazla ülkeye posta gönderim imkanı sunmaktadır. "Exporta facil" ve "importa facil" düşük değerdeki malların ithalat ve ihracatında tercih edilmektedir.

6. Brezilya'nın Tekstil ve Konfeksiyon Üretimi ve Türkiye'nin Durumu

Tekstil sektörü, Brezilya sanayisi için önde gelen sektörler arasındadır. Ülke tekstil sektöründe ihracat potansiyelinin yanı sıra yüklü miktarda ithalat da yapmaktadır. Gelir seviyesi ve kredi kullanımının artması, orta gelir düzeyine sahip insanların tüketiminin artmasına neden olmuştur. Sektördeki büyük perakendeciler, satışları artırmak için özel mağaza kartlarına yönelmiştir.

Sektörde halen C&A, Lojas Renner ve Lojas Riachuelo gibi büyük perakendecilerin Brezilya'nın GTİP 61 ve 62'de yer alan hazır giyim ithalatı 2009 yılında 767 milyon Dolar 2010 yılında ise 1 milyar \$'ın üzerinde gerçekleşmiştir. Bu gruptaki örme giyim eşyalarında (GTİP:61) ile en büyük tedarikçi, %48'lik pazar payına sahip olan Çin'dir. Bu ülkeyi sırasıyla Bangladeş, Peru, Arjantin ve Endonezya takip etmektedir. Bu ülkelere göre ihracat artış hızı düşük kalan Türkiye %1,3'lük pazar payı ile Brezilya'nın ithalatında on beşinci sırada yer almıştır. Brezilya'nın dokuma hazır giyim ithalatı (GTİP:62) ile 2009 yılında 463 milyon Dolar, 2010 yılında ise 616 milyon \$ olurken; en önemli payı 424 milyon dolarla Çin almıştır.

Bu ülkeyi Hindistan, Bangladeş, İtalya ve İspanya izlemiştir. Türkiye bu grupta %0,6'lık pay ile on üçüncü sırada yer almıştır. Brezilya'nın yün iplik-kumaş ve pamuklu iplik-kumaş ürünleri (gtip: 51 ve 52) ithalatı 2010 yılı itibarıyla 600 milyon Dolar olup, bunun yaklaşık %95'ini pamuklu iplik ve kumaşlar, %5'ini ise yünlü iplik ve kumaşlar oluşturmuştur. Pamuklu ürünlerin tedarikinde Hindistan, Çin, ABD, Paraguay, Arjantin ön sıralarda yer almıştır.

Türkiye pamuklu iplik ve kumaş ithalatında Brezilya pazarında %1,2'lik pay ile onuncu sırada yer almıştır. 2010 yılında Türkiye, Brezilya'ya 4 milyon Dolarlık sentetik lif ipliği (gtip:5402) ihracatı gerçekleştirmiştir. 2010 yılında Brezilya'nın ithalat yaptığı önemli ülkeler ve pazar payları; Hindistan (%26), Çin (%14), G.Kore (%8), Endonezya (%8) ve Tayvan (%7) olarak sıralanmıştır. Brezilya tarafından Türkiye'ye uygulanan gümrük oranı %2-16 arasındadır. Brezilya Tekstil ve Konfeksiyon Sanayi Birliği (ABİT) verilerine göre 2009 yılında, tekstil sektöründe 30.000 firma faaliyette bulunmuş ve 1,7 milyon kişinin istihdam ettiği sektörde yıllık 1,8 milyon ton üretim gerçekleştirilmiştir.

Söz konusu üretim ile Brezilya Dünya genelinde tekstil üretimi bakımından 7nci sırada yer almıştır. Hazır giyim sektöründe ise aynı yıl itibarıyla faaliyette bulunan firma sayısı 24.000, istihdam 1,2 milyon ve üretim ise 1,2 milyon/ton' olmuştur. Dünya hazır giyim üretimi sıralamasında 6. sırada yer almıştır.

Tablo 1: İhracat (\$)

YIL	2007		2008		2009	
	Değer (FOB)	Miktar (KG)	Değer (FOB)	Miktar (KG)	Değer (FOB)	Miktar (KG)
	2.364.208.993	856.070.766	2.425.004.759	911.640.768	1.895.976.937	795.305.206

Kaynak: ALICEWEB

Tablo 2: İthalat (\$)

YIL	2007		2008		2009	
	Değer (FOB)	Miktar (KG)	Değer (FOB)	Miktar (KG)	Değer (FOB)	Miktar (KG)
	3.010.146.512	914.383.773	3.832.918.584	991.201.072	3.480.838.876	913.893.346

Kaynak: ALICEWEB

ABIT verilerine göre tekstil sektöründe gerçekleştirilen ihracat bakımında Brezilya dünya genelinde 25' inci sırada iken hazır giyim sektöründe 37' inci sıradadır. Kalkınma Sanayi ve Dış Ticaret Bakanlığı verilerine göre 2009 yılı içerisinde Brezilya'nın tekstil ve konfeksiyon ürünlerinde gerçekleştirdiği ithalat fasıllar bazında aşağıdaki gibidir.

Brezilya'nın Fasil Bazında Tekstil ve Konfeksiyon İthalatı (\$)
(2009 Yılı)

FASIL	ÜRÜN	İTHALAT	
		Değer (FOB)	Miktar (KG)
50	İPEK	11.160.771	200.892
51	DOKUNMUŞ MENSUCAT	16.386.306	1.082.959
52	PAMUK	263.099.250	79.105.144
53	BİTKİSEL LİFT VE KAĞIT İPLİĞİNDEN DOK. MENSUCAT	13.193.691	6.804.259
54	SENTETİK SUNİ FLAMENTLER	840.498.840	326.810.013
55	SENTETİK SUNİ DEVAMSIZ LİFLER	671.789.386	252.498.142
56	MENSUCAT, ÖZEL İPLER	141.581.330	28.227.485
57	HALI, DİĞER YER KAPLAMALARI	41.032.416	12.321.132
58	ÖZEL, DOKUNMUŞ MENSUCAT	64.376.252	12.343.361
59	DOKUMAYA ELVERİŞLİ MADDELERDEN MENSUCAT	205.154.025	40.137.438
60	ÖRME MENSUCAT	338.518.109	74.001.288
61	ÖRME GİYİM EŞYASI VE AKSESUAR	303.631.172	21.002.744
62	ÖRÜLMEMİŞ GİYİM EŞYASI VE AKSESUAR	463.441.456	27.997.397
63	DİĞER HAZIR GİYİM EŞYALARI	106.975.872	31.361.092

Kaynak: ALICEWEB

ABIT verilerine göre yine tekstil sektöründe gerçekleştirilen makine ithalatı 759 milyon dolar iken bu rakam hazır giyim sektöründe 263 milyon dolardır.

7. Enerji

Brezilya için temel iki enerji kaynağından bahsedilebilir: Bunlar, petrol ve hidroelektrik fakat bunun yanı sıra demir cevheri, boksit ve manganez rezervleri de oldukça verimlidir. Petrol, enerji tüketiminin %45'ini karşılamakta olup, doğal gaz tüketimi giderek artmaktadır.

Hidroelektrik alanında dünyanın en büyük üreticisidir ve ülkede tüketilen toplam elektriğin %95'inden fazlasını karşılamaktadır. Ana havza Amazon bölgesi başta olmak üzere, yaklaşık 4 milyon km'lik büyük hidrolik enerji potansiyelinin yanı sıra nehir taşımacılığına elverişli su yollarına da sahiptir.

Petrol rezervleri açısından dünya sıralamasında 17.Latin Amerika ülkeleri arasında, Venezüella ve Meksika'dan sonra 3. sırada yer alan ülkedir. 2008 yılında Petrobras tarafından Tupi ve Jupiter'de, 2009 yılına Rio de Janeiro açıklarında derin sularda bulunan petrol yatakları ve doğal gaz kaynakları Brezilya'ya petrol ve doğal gaz, ihracatçısı bir ülke olma özelliği kazandıracaktır. Güneş, rüzgar enerjisi, bio enerji gibi alternatif enerji kaynaklarına ilişkin projeler de mevcuttur.

Kömür daha çok çelik endüstrisi tarafından tüketilmektedir. Hükümetin yürürlüğe koyduğu PAC-“Gelişmeyi Hızlandırma Programı”nda hidroelektrik santrallerinin kurulması, çevreyi kirletmeyen elektrik üretim tesislerinin artırılması, 2013 yılına kadar 3. nükleer santralin (Angra3) tamamlanması, 4 ila 8 nükleer santralin 2030 yılına kadar inşası planlanmaktadır. Elektrik kesintilerinin ülkenin hayatını felç edecek düzeyde yaşanmaması için hidroelektrik santralleri büyük önem teşkil etmektedir.

Çin'in "Üç Boğaz" barajından sonra dünyanın en büyük ikinci hidroelektrik üreticisi olan Itaipu barajı, Brezilya elektriğinin yüzde 20'sini sağlamaktadır. 2009 yılı Kasım ayında, söz konusu barajda hava koşullarından kaynaklandığı düşünülen elektrik kesintisi Rio de Janeiro, Sao Paulo ve diğer büyük kentlerde hava ve karayolu trafiğinin aksamasına yol açmıştır. Ülke genelinde milyonlarca kişiyi etkileyen elektrik kesintisi Itaipu barajından destek alan Paraguay'ın da kısa süreli de olsa karanlıkta kalmasına neden olmuştur. Brezilya'da, suç örgütlerinin elektrik kesintisinden yararlanarak suç dalgası yaratabileceği endişesiyle polis teşkilatı gerekli olan önlemleri almıştır. www.biodieselbrasil.com.br.

8. Bankacılık

Brezilya'da en büyük 50 bankanın 20'si yabancı sermayeye aittir. Ocak 2010 itibariyle başlıca ilk 10 bankanın üçü kamu bankası; Banco do Brasil(1.), BNDES (4.), Caixa Economica Federal (5.), beşi Brezilya menşeli; Itau-Unibanco (2.), Bradesco(3.), Votorantim(7.), Safra (8.), Banrisul (10.) ve ikisi yabancı Santander (İspanya), Citibank (ABD)' dir. (<http://www.bcb.gov.br>) Brezilya Merkez bankası, borçlanmayı teşvik etmek ve küçük kuruluşların iflasını önlemek için, 2008 Eylül'ünden bu yana bankacılık sektörüne 100 milyar Real'den fazla nakit aktarmış bulunmaktadır.

Banco Itau ve Unibanco, Kasım 2008'de birleşerek ülkenin en büyük bankasını oluşturmuştur. Daha önce Banco Itau ve Unibanco dünyanın en büyük bin bankası listesinde sırasıyla 50'nci ve 66'ncı sırasında iken birleşmeden sonra bu sıralamada 33'üncü sıraya yükselmiştir.

IV. BÖLÜM

YABANCI YATIRIMLAR ve OTURMA İZİNİ

Brezilya'da istikrarlı sürdürülebilir bir kalkınma için; yabancı sermayenin çekilmesi yönündeki politikaların gözetilmesi, mevcut iktidarların sol söylemleri ve millileştirme çabalarına rağmen genel olarak ihracat artışını büyümenin motoru olarak gören bir yaklaşımın tercih edilmesi, idari altyapının efektif işlenmesi için iyileştirmeler yapılması, hiç kuşkusuz birbiri ile bağlantılı olup, bu unsurlara giderek artan bir önem verildiği gözlemlenmektedir. Brezilya'da yabancı yatırımlara uygun koşullar sağlanmasına rağmen, devlet tekelinde olan petrol arama ve çıkarma, iletişim-medya, maden cevherleri, atom enerjisi, madenler ve diğer minerallerin araştırma ve çıkarılması, kırsal bölgelerde mülkiyet edinme, hava taşımacılığı ve finans sektörünün bazı dallarında yabancı yatırımlara bazı kısıtlamalar getirilmiştir.

Yapılan anayasa değişiklikleriyle, yerli ve yabancı sermayeye sağlanan teşvikler arasındaki farklılığın yok edilmesine çalışılmaktadır. Devlet tekelindeki telekomünikasyon, petrol ve doğal gaz dağıtımını özel sektöre açılmıştır. Kamu ihalelerinde, yabancı mühendislik ve inşaat firmalarının teknik hizmet sağlamalarına eğer Brezilya firmaları teknik hizmeti yerine getirebilecek kapasitedeyse izin verilmemektedir.

Yabancı hukuk, muhasebe, vergi, yönetim danışmanı firmalarla, inşaat ve mühendislik firmaları çeşitli sebeplerle engellenerek, Brezilyalı firmalarla yerel ortaklık yapmaya zorlanmakta, yabancı yöneticiler üzerine kısıtlama getirilmektedir. Yabancı ortaklıklarda ve ortak girişimlerdeki genel eğilim, yabancı hissedarların hisselerinin azınlıkta tutulmasıdır. Brezilya hükümeti, eğer yabancı yöneticiler yeni bir teknoloji sağlayamazlarsa, Brezilya'daki verimliliği artıramazlarsa ya da yeni yatırımı ülkeye kanalize edemezlerse, yabancı yöneticileri kabul etmeme hakkına sahiptir.

Ülkede, yabancılar tarafından kontrol edilen Brezilya şirketlerinin bazı teknolojik faaliyetlerine kısıtlama getirilmesi gibi uygulamalar söz konusu olabilmektedir. Brezilya hükümeti, ülkenin ekonomik büyümesine katkıda bulunacağına inanılan ve hükümetin öncelikli alanlar listesinde yer alan sektörlerdeki yatırımlara teşvik sağlamaktadır. Bu alanlar; tarım, teknoloji, emek ağırlıklı sanayi kolları ile ihtiyacı ithalat yoluyla karşılanan malların üretimini kapsamaktadır.

Turizm, ağaçlandırma, gemi yapımı, selüloz, kimya, petro-kimya, otomotiv, uçak sanayi ile tekstil ve yiyecek maddeleri sektörleri de teşvik sağlanan alanlardır. Ülkeye gelen yabancı sermayenin Merkez Bankasında kaydedilmesi zorunludur. Bu, yatırımcının ve yapılan yatırım miktarının tespiti için gereklidir. Elde edilen karın yatırımcı ülkeye ödenmesi ve transferi yatırımın yapıldığı para birimi üzerinden gerçekleştirilir.

Mali kurumlar ve özelleştirilmiş şirketler ile iletişim, havacılık, madencilik ve hidroenerji, elektronik, deniz taşımacılığı sektörleri dışında kalan sektörlerde %100 yabancı sermayeli yatırıma izin verilmektedir. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Örgütü (UNCTAD) tarafından yayınlanan 2009 Dünya Yatırım Raporu'na göre Brezilya; Hong Kong, Çin, Singapur, Meksika ve Rusya Federasyonu ile birlikte gelişmekte olan ülkeler arasında en fazla yabancı sermaye stokuna sahip ülkeler arasında yer almıştır.

Küreselleşmenin etkisiyle doğrudan yabancı sermaye girişinin yanı sıra yurtdışına yönelik yatırım miktarında da artış yaşanmakta olup, pek çok Brezilya firması stratejilerini dış pazarlara girişe uyarlamıştır. Real'deki aşırı değerlenme de bu sürece katkıda bulunmuştur. 2008 yılında Brezilya'ya yapılan doğrudan yabancı yatırımlar 45 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam, son 60 yıldır görülen en yüksek yabancı yatırım rakamıdır. Brezilya'ya en fazla yatırım yapan ülke ABD'dir. İkinci sırada İspanya gelmektedir. (<http://www.braziltradenet.gov.br/Investimentos/i/sipri.aspx>)

1. Ülkeler İtibarı ile Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Doğrudan Yabancı Sermaye girişi 2005 yılında 15 milyar \$, 2006 yılında 18,1 milyar \$ olmuştur. 2006 yılında yurtdışındaki yatırım miktarı ise 28 milyar \$'ı aşmıştır. Küreselleşmenin etkisiyle süreç iki yönlü hızlanmış pek çok Brezilya firması stratejilerini dış pazarlara girişe uyarlamıştır. Real'deki aşırı değerlenme de bu sürece katkıda bulunmuştur. 2008 yılında Brezilya'ya yapılan doğrudan yabancı yatırımlar 45 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam, son 60 yıldır görülen en yüksek yabancı yatırım rakamıdır. (www.focusbrazil.org.br/ccg);

1.1. Sao Paulo Eyaleti

Güçlü pazarı, ileri teknolojisi, kalifiye işgücü, altyapı ve lojistik imkanları ile en fazla yabancı yatırım çeken eyalettir. Bölge Valiliği altında görev yapan Yatırım Masası yatırımcılara tedarikçi ve/veya ortak bulmak, danışmanlık gibi çeşitli konularda hizmet vermektedir (www.investimentos.sp.gov.br).

1.2. Rio de Janeiro Eyaleti

Eyalet içerisinde Peugeot, Volkswagen, Shell ve Michelin gibi çok uluslu şirketlerin sanayi yatırımları da bulunmaktadır. Turizm, tarım, tekstil, kimya bölgede potansiyel taşıyan sektörlerdir. Bölgenin yatırımcılara sunduğu avantajlar arasında zengin doğal kaynaklar, kalifiye işgücü, büyük pazar, gelişmiş altyapı ve lojistik imkanları yer almaktadır. (www.planejamento.rj.gov.br)

1.3. Goias Eyaleti

Başkent Brasilia'ya da komşu Goias Eyaleti gelişmiş altyapısı ve sunduğu yatırım teşvikleri ile son yıllarda ön plana çıkan bölgelerden biridir. Bölgede tarıma dayalı sanayi oldukça gelişmiştir. Bunun yanı sıra ilaç, kimya, otomotiv, tarım makineleri, tekstil ve deri sanayi oldukça gelişmiştir. Ülkenin en büyük üçüncü ilaç ve kimya sanayi merkezi bölgede bulunmaktadır. (<http://www.its.goias.gov.br/goias/goias.html>)

1.4. Bahia Eyaleti

Kapladığı alan açısından Brezilya'nın beşinci büyük eyaleti olan Bahia, ülkenin Kuzeydoğu bölgesinin güney ucunda yer almaktadır. Sunduğu çeşitli yatırım teşvikleri sayesinde yatırımcılar açısından son yıllarda cazip hale gelen bölgelerden biridir. Petrol ve doğalgaz gibi doğal kaynaklar yönünden zengin olan bölge, hammadde ve ara mamul tedariki yönünden de özellikle kimya, petrokimya, metalurji ve tarım sektörleri için caziptir. (www.bahiainvest.com.br)

1.5. Ülkedeki Serbest Bölgeler (Özel Ekonomik Bölgeler)

Amazon Bölgesi'nin merkezi olan Manaus'ta bulunan Manaus Serbest Bölgesi Brezilya'nın en eski ve en gelişmiş serbest bölgesidir. Brezilya'daki diğer serbest bölgelere göre daha fazla avantaj sağlamaktadır. ANDEAN, MERCOSUR, CARICOM ve NAFTA ekonomik bloklarının merkezinde olması nedeniyle dünya pazarlarıyla ilişkide stratejik bir öneme sahiptir. (www.suframa.gov.br) Brezilya'daki diğer 7 serbest bölge: Macapa/Santana, Tabatinga, Guajaramirim, Bonfim, Paracaima, Brasileia, ve Eptaciolandia'da bulunmaktadır. Bu bölgede bulunan ve üretimlerinin büyük bir kısmını ihraç eden firmalar ithalat vergilerinden muafırlar.

2. Ülkede İş Kurma Mevzuatı

Brezilya'da yabancılar anonim veya limited şirket kurabilir, bir yabancı firmanın alt kolu veya şube olarak faaliyette bulunabilirler. Dünya Bankası verilerine göre, bulunulan eyalete göre değişmekle birlikte; şirket kuruluşu için gereken süre 120 gün ve prosedür sayısı 16 civarında olup, sermayenin %7'si civarında maliyet ödenmesi gerekmektedir.

2.1. Anonim Şirket (sociedades anonimas)

Mali sektör, sigortacılık ve ihracat şirketleri dışında asgari sermaye miktarının aranmadığı anonim şirketlerde asgari iki hissedar bulunması gereklidir. Hissedar sayısı için üst sınır yoktur.

2.2. Limited Şirket (limitadas)

Özel limited şirketlerin kuruluşunda şirket isminde Limitada veya kısaltması olan Ltda ibaresinin kullanılması gereklidir. Limited şirket kuruluşunda asgari sermaye miktarı ve ortak sayısına kısıtlama getirilmemiştir. Yerleşik olmayan bir kişi bir ticari ortaklıkta hissedar olabilir ancak mesleki bir ortaklıkta hissedar olamaz. Yerli firmalar en çok "Sociedade Limitada" şirket şeklini tercih etmektedir.

2.3. Ortak Girişim

Ortak girişim anonim veya limited şirket şeklinde oluşturulabilir. Yabancı kişi ve kuruluşlar yerel bir ortak olsun veya olmasın bir ortak girişim oluşturabilirler. Bir ortak girişim, özel bir ortaklık veya bir konsorsiyum şeklinde de kurulabilir. Bu konsorsiyum, bir hizmet veya mal sunumu için yapılan sözleşmeleri uygular. Bu sözleşmelerin özelliği genelde iki veya daha çok sayıda kuruluşun bir işi yapmak üzere bir araya gelmeleridir.

2.4. Şube Kuruluşu

Brezilya'da şube açmak isteyen bir yabancı şirketin Federal Hükümetten izin alması zorunludur. Sadece devlet başkanı şube açılışına onay verebilir. Şubenin, merkez ofisin adı altında faaliyet göstermesi ve isminde "Brazil" ibaresini taşıması gereklidir. Şubenin bir miktar sermayeye sahip olması gereklidir. Ancak borçlardan şube değil merkez yükümlüdür. Şubenin kapatılması merkezin kararı ile gerçekleştirilebilir.

3. Yabancı İşçiler için çalışma izni:

Yabancı bir çalışanın Brezilya'da çalışma izni alabilmesi için, Brezilya'da yerleşik bir firma tarafından istihdam edilecek olması gerekmektedir. 2 yıl süreyle verilmekte ve uzatılabilmektedir. Yabancı bir kişiye çalışma izni verilebilmesi için, özel bir yetenek veya iş becerisine sahip olmak, verimlilik artışı sağlamak, teknoloji transferi yapmak veya kaynak aktarımı yapmak suretiyle Brezilyanın ekonomisine katkı sağlaması gerekmektedir.(Portekizce) http://www.mte.gov.br/trab_estrang/Guia_Procedimentos.pdf

4. Oturma İzni

Brezilya'ya ziyaret etmek veya tamamen yerleşmek isteyen yabancıların almaları gereken vize ve izinler 19 Ağustos 1980 tarihli ve 6.815 sayılı Kanunla düzenlenmektedir. Yabancı bir kişiye yerleşmek üzere izin verilebilmesi için, özel bir yetenek veya iş becerisine sahip olmak, verimlilik artışı sağlamak, teknoloji transferi yapmak veya kaynak aktarımı yapmak suretiyle Brezilyanın ekonomisine katkı sağlaması gerekmektedir.

5. Yatırım vizesi

Yatırımcı vizesi alınabilmesi için, yatırımcının asgari 200.000 \$ tutarında yatırım yapması gerekmektedir. Özel şartlar dahilinde bu asgari miktarın daha altındaki yatırımlar için de vize verilebilmektedir. 2 yıl süreyle verilmekte ve gerekli şartların sağlanması halinde uzatılabilmektedir. Çalışma Bakanlığı tarafından onaylanması gerekmektedir. (<http://www.v-brazil.com/government/laws/immigration.html>)

V. BÖLÜM DIŞ TİCARETİ

1. Brezilya'nın Dış Ticaretinin Gelişimi

Brezilya'nın dış ticareti yıllar itibariyle çok hızlı bir artış göstermektedir. 2005 yılında 192 milyar \$ olan toplam ticaret hacmi 2008 yılında 371 milyar \$'a yükselmiştir. Brezilya, geçtiğimiz 5 yıl içerisinde sürekli olarak dış ticaret fazlası vermiştir. Bununla birlikte, söz konusu dış ticaret fazlası azalma eğilimi göstermektedir. 2005 yılında 45 milyar \$ olan dış ticaret fazlası 2008 yılında 25 milyar \$'a gerilemiştir. Brezilya'nın 2005-2008 yılları arasında toplam ithalatı %135 artarak 73 milyar \$'dan 173 milyar \$'a yükselmiştir.

Aynı dönemde toplam ihracatı %67 artışla 119 milyar \$'dan 198 milyar \$'a ulaşmıştır. Brezilya'nın milli geliri (GDP) 2009 yılında küresel finansal ve ekonomik kriz nedeniyle %0,2 oranında daralmıştır. Buna paralel olarak, Brezilya'nın Dünya'dan ithalatı 2009 yılında %26 oranında azalarak 128 milyar \$'a gerilemiştir. 2009 yılında Dünya'ya ihracatı ise %23 azalmış ve 153 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Toplam ticaret hacmi %24 gerileyerek 280 milyar \$ olmuştur.

Brezilya'nın ekonomik büyüme oranı 2010 yılında %7.7 oranında gerçekleşmiş olup, 2011 yılında ise %4.5 olması beklenmektedir. 2010 yılında bahse konu ekonomik canlanma ve Brezilya'nın para biriminin (Real) ABD Doları karşısında değer kazanmasının da etkisiyle, ithalatta ciddi oranda bir artış yaşanmıştır.

Brezilya'nın Dünya'dan ithalatı, 2010 yılı tamamında %42 artışla 182 milyar \$ civarında gerçekleşmiştir. 2009 yılında bir önceki yıla kıyasla %23 oranında gerileyerek 153 milyar \$'a gerileyen ihracatı ise 2010 yılında %32'lik bir büyüme göstererek 202 milyar \$'a ulaşmıştır.

Toplam ticaret hacmi 384 milyar \$ olarak gerçekleşmiş ve 20 milyar \$ dış ticaret fazlası vermiştir. Brezilya'nın dış ticaretindeki bu canlanmanın önümüzdeki yıllarda da devam etmesi beklenmekte ve Brezilya'nın toplam ithalatının 2011 yılında 210-215 milyar \$'a ulaşması beklenmektedir.

	2005	2006	% Değ.	2007	% Değ.	2008	% Değ.	2009	% Değ.	2010	% Değ.
İhracat	118.529	137.806	16	160.649	17	197.942	23	152.995	- 23	201.915	32
İthalat	73.600	91.343	24	120621	32	173.197	44	127.647	- 26	181.649	42
Denge	44.928	46.463	3	40.028	- 14	24.746	- 38	25.347	2	20.267	- 20
Hacim	192.129	229.149	19	281.270	23	371.139	32	280.642	- 24	383.564	37

1.1. Brezilyanın En Fazla İhracat Yaptığı Ülkeler

Brezilya'nın ihracatında en önemli ticaret ortakları Çin, ABD ve Arjantin'dir. İhracatındaki ilk 10 ülkenin toplam ihracatı içindeki payı %55'dir. Türkiye ise Brezilya'nın ihracatında 39'uncu sırada yer almakta ve toplam içerisinde %0,5 lik bir pay almaktadır.

Brezilya'nın İhracatında İlk 10 Ülke

	İthalatçı Ülkeler	2006	2007	2008	2009	2010	% Pay
1	Çin	8.402.369	10.748.814	16.403.039	20.190.832	30.785.906	15,2
2	ABD	24.774.416	25.335.516	27.734.720	15.744.930	19.462.416	9,6
3	Arjantin	11.739.592	14.416.946	17.605.620	12.784.967	18.522.520	9,2
4	Hollanda	5.748.570	8.840.872	10.482.595	8.150.135	10.227.723	5,1
5	Almanya	5.690.810	7.211.325	8.850.810	6.174.960	8.138.465	4,0
6	Japonya	3.894.521	4.321.335	6.114.520	4.269.695	7.140.832	3,5
7	İngiltere	2.829.592	3.301.078	3.791.802	3.726.539	4.634.526	2,3
8	Şili	3.913.549	4.264.400	4.791.703	2.656.794	4.258.362	2,1
9	İtalya	3.836.472	4.463.875	4.765.476	3.016.186	4.235.366	2,1
10	Rusya	3.443.428	3.741.296	4.652.979	2.868.561	4.152.041	2,1
39	Türkiye	590.292	693.368	816.091	609.780	1.033.982	0,5
	Diğerleri	62.942.581	73.310.039	91.933.093	72.801.357	89.323.141	44,2

	İlk 10 Ülke Toplamı	74.273.319	86.645.457	105.193.264	79.583.599	111.558.157	55,2
	DÜNYA	137806192	160648864	197942448	152994736	201915280	100,0

1.2. Brezilya'nın En Fazla İthalat Yaptığı Ülkeler:

Brezilya'nın ithalatında en önemli ticaret ortakları yine ABD, Çin ve Arjantin'dir. İthalatındaki ilk 10 ülkenin toplam ithalatı içindeki payı %63'dür. **Türkiye ise Brezilya'nın ithalatında 44'üncü sırada yer almakta ve toplam içerisinde %0,4' lük bir pay almaktadır.**

Brezilya'nın İthalatında İlk 10 Ülke

	İhracatçı Ülkeler	2006	2007	2008	2009	2010	% Pay
1	ABD	14.856.489	18.889.840	25.849.680	20.214.138	27.249.180	15,0
2	Çin	7.989.343	12.617.755	20.040.022	15.911.145	25.593.140	14,1
3	Arjantin	8.053.648	10.409.997	13.257.932	11.281.165	14.426.306	7,9
4	Almanya	6.503.178	8.674.518	12.025.396	9.865.611	12.552.497	6,9
5	G. Kore	3.106.306	3.391.063	5.412.420	4.818.447	8.422.315	4,6
6	Japonya	3.839.523	4.609.583	6.806.892	5.367.570	6.981.802	3,8
7	Nijerya	3.883.714	5.273.247	6.706.282	4.760.355	5.919.700	3,3
8	İtalya	2.572.212	3.350.069	4.615.840	3.668.408	4.843.633	2,7
9	Fransa	2.844.485	3.531.556	4.700.840	3.624.809	4.810.490	2,6
10	Hindistan	1.473.955	2.164.928	3.563.604	2.190.899	4.242.373	2,3
44	Türkiye	145.593	209.562	337.522	399.322	656.506	0,4
	Diğerleri	36.074.338	47.498.754	69.880.210	45.545.459	65.950.730	36,3

	İlk 10 Ülke Toplamı	55.122.853	72.912.556	102.978.908	81.702.547	115.041.436	63,3
	DÜNYA	91.342.784	120.620.872	173.196.640	127.647.328	181.648.672	100,0

2. İhracatında Başlıca Ürünler

Brezilya'nın ihracatı iki ana kategoriye ayrılır: **Ham ve Yarı İşlenmiş Ürünler**; demir, alüminyum, manganez ve diğer madenler; soya, şeker, kahve, kakao, pamuk, mısır, yaprak tütün, meyveler ve diğer tarım ürünleri, her tür et; bir diğeri ise; **İmal Edilmiş Mallar**; uçaklar, motorlu araçlar, gemiler, lokomotifler ve vagonlar, bu araçlara ait yedek parçalar, demir ve çelik alaşımları ve ürünleri, kağıt, mekanik sistemler, buhar veya elektrik ve elektronik motorları, makine ve donanımları, fiber optik dahil iletişim sistemleri, eczacılık ürünleri, kozmetik ve ilaçlar, hastane tıp ve diş tedavisi donanımları, tekstil, ayakkabı, müzik aletleri, oyuncaklar, mobilya ve ev eşyaları, bilgisayarlar ve yazılım dahil büro makineleri, plastik ürünler, işlenmiş sığır eti, tavuk ve diğer etler, portakal suyu, meyveler, sebzeler, kahve, balık ve diğer gıdalar.

Yarımamül malların ihracatı artmakta ve daha fazla ikincil petrokimya ürünleri kullanıma hazır tutulmaktadır. Öte yandan sermaye malları, petrol arama ve üretim platformlarından dev hidroelektrik türbinlere kadar birçok ürün; Brezilya mühendislik, danışmanlık ve inşaat firmaları yurt dışında pazarlar bulmaktadır.

Demir cevherleri, soya fasulyesi, mineral yakıtlar, şeker, tavuk eti, soya küspesi, hava taşıtları, kahve, otomobil, petrol yağları, kağıt ve kağıt hamuru, sığır eti, taşıt araçları aksam ve parçaları, meyve suyu, elektrik ve kompresör ekipmanı, çelik ürünleri, konserveler, alüminyum Brezilya'nın en önemli ihraç ürünlerini oluşturmaktadır.

3. Dış Ticaret Politikası ve Vergiler

3.1. Dış Ticaret Politikası

Dış ticarete ilişkin kurumsal yapıya baktığımızda; ithalata ilişkin kontrolün Kalkınma, Sanayi ve Dış Ticaret Bakanlığı'na bağlı olan SECEX-Dış Ticaret Kurumu tarafından yapıldığı görülmektedir.

Dış İlişkiler Bakanlığı'nın Brezilya'nın dış ticaretinde anahtar rol oynadığı görülmektedir. Brezilya'nın ihracat mallarının yurt dışında promosyonu ve ithalatın yapılacağı öncelikli ülkelerin belirlenmesinde karar verici olan Bakanlık, stratejik ve jeo-ekonomik açıdan önemli ülkeleri, özellikle Güney Amerika Ülkeleri için "PSCI-Rekabete Dayalı İthal İkame Programı"nı Ticareti Geliştirme Departmanı aracılığıyla uygulamaktadır. Bazı istisnalar dışında bütün ithalatlarda, ithalat lisans veya izni alınması zorunludur.

İthalat lisansları Dış Ticaret Kurumu SECEX tarafından verilmektedir. İthalatçılar SECEX adlı kuruluşa kaydolmak ve her mal için ithalat lisansı almak zorundadırlar. Dış ticareti kayıt altına alma, izleme ve kontrol amacıyla 660/92 sayılı kararlar kurulan SISCOMEX-Bütünleşik Dış Ticaret Sistemi, "tek belge" akışı ile uygulanmaktadır. SISCOMEX ile prosedürlerin basitleştirilmesi ve hızlandırılması, güvenilirliğin sağlanması, maliyetin azaltılması, otomasyona geçiş, istatistiki kayıtların güncel takibi amaçlanmaktadır.

4. İthalat Rejimi

Fiyatı 3.500 \$ veya üzerinde olan lüks tekneler, bazı tarımsal kimyevi maddeler, sağlık, güvenlik ve ahlak açısından yasaklanan bazı ilaçlar, uyuşturucu maddeler, kullanılmış tüketim mamulleri, doğada çözünmeyen deterjanlar ve bazı tarım ilaçlarının ithalatı yasaktır. İthalat için yapılması gerekli işlemler idari işlemler, finansal işlemler ve mali işlemler olarak gruplandırılabilir.

Brezilya'ya gönderilecek olan ürünün NCM- Mercosur Ortak Nomenklatürü/Sınıflandırmasına uygun şekilde tanımlanması ve beyan edilmesi gerekmektedir. NCM'ye göre sınıflandırılan malların %75'i lisans gerektirmemektedir. Lisans gerekmeyen mallarda: İthalatçı tarafından; ihracatçı, menşe ülke ve liman, boşaltma limanı, malın tanımı, döviz cinsinden FOB değeri belirtilecek şekilde ve istenecek diğer dokümanlarla ithalat lisansı başvuru formu doldurulur, Başvuru için harç ödemesi yapılır: 40-50 Real (R\$) yaklaşık 20-25 \$. İthal edilecek malın fiyatının incelenmesi için ihracatçıya ait katalog, fiyat listesi veya proforma fatura formuna eklenir, İthalat lisansı alınır.

Mercosur Ortak Nomenklatürü, temelde Harmonize Sisteme dayanmakta olup 8 haneli kod sisteminin 6 hanesi HS kod sistemi ile aynıdır. Ancak iki kod sistemi birebir örtüşmemektedir. Bu nedenle Brezilyalı ithalatçı ile bu konunun mutlaka konuşulması ve hangi sınıflandırmaya göre malların tanımlanacağı hususunda ortak karar alınması gerekmektedir. Aksi takdirde gümrükten para cezası yaptırımının gelebileceği bilinmelidir.

Ortak Gümrük Tarifeleri nedeniyle Mercosur ülkelerinden yapılan ithalat, Türkiye'den yapılacak ithalata göre daha avantajlı olmaktadır. Mercosur ülkeleri arasındaki ticarete, yalnızca gümrük vergilerindeki indirim değil, aynı zamanda malın değerinin %1'i civarında daha az vergi ödenmesi gibi bir kolaylık söz konusudur.

Kimya Sanayii ve Buna Bağlı Sanayii Ürünleri (Fasıl: 28-38): %2-%18 arasında, ortalama: %6,80
Plastikler ve Mamulleri; Kauçuk Ve Mamulleri (Fasıl: 39-40): %2-%18 arasında, ortalama: %11,35
Ağaç ve Ahşap Eşya (Fasıl: 44-46): %2-14 arasında, ortalama: %8,29
Dokumaya Elverişli Maddeler ve Bunlardan Mamul Eşya (Fasıl: 50-63): %2-%35 arasında ortalama: %25,52
• Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Mika Veya Benzeri Maddelerden Eşya; Seramik Mamulleri; Cam Ve Cam Eşya (Fasıl: 68-70): %2-20 arasında, ortalama: %10,64
Adi Metaller Ve Adi Metallerden Eşya (Fasıl:72-83): %2-18 arasında, ortalama: %11,93
Makineler, Mekanik Cihazlar (Fasıl: 84-85): %2-20 arasında, ortalama: %11,83
Nakil Vasıtaları (Fasıl: 86-89): %2-35 arasında, ortalama: %17,70
Optik Alet ve Cihazlar (Fasıl: 90-92): %2-20 arasında, ortalama: 12,61

Öte yandan ürün kapsamında en yüksek CET oranlarının %35 ile motorlu taşıtlara, %20 ile kasetçalara, oyuncaklara, motosiklet ve bisikletlere, elektrikli ısıtma ve ev aletlerine, buzdolaplarına, %18 ile araç yedek parçalarına, mutfak aletlerine, jeneratör ve distribütörlere, saatlere, müzik aletlerine uygulandığı görülmektedir.

Brezilya hükümeti bu tarife altında bilgisayar, telekomünikasyon gereçleri ve bazı yatırım mallarını CET'den muaf tutmaktadır. Gümrükten geçişte, gümrük denetimi sonucu mallar yeşil, sarı, kırmızı ve gri olarak sınıflandırılmaktadır. "Yeşil" olan mallar, diğer mallar gibi dokümanların teslimi, dağıtımı, gümrük denetimi olmaksızın gümrükten çekilebilmektedir.

Sarı olarak sınıflandırılan mallarda çeşitli açıklama dokümanları beklenmektedir. Malların fiziki kontrolü gerekiyorsa kırmızı olarak sınıflandırılır. Özel gümrük kontrolü gerektiren mallar ise gri sınıfında yer alır. Kargo tanımlama numarası-NIC, Konşimento ve ICMS-Mal ve Hizmetlerin Dağıtım Vergisi bildiriminin sonrasında mallar ithalatçı tarafından teslim alınır.

4.1. İthalat Lisansı

Genelde ithalat işlemlerinde ithalat lisansının alınması zorunludur. 24 Kasım 2006 tarihli düzenleme ile;

- 1. Lisans gerekmeyen ithalat**
- 2. Otomatik lisans gerektiren ithalat**
- 3. Otomatik olmayan lisans gerektiren ithalat**

Genel olarak; içecekler için Tarım Bakanlığı, ilaçlar için Sağlık Bakanlığı, silah ve mühimmat için Savunma Bakanlığında izin alınması gerekmektedir. Uygulamada lisans alma konusunda sorunlar yaşanabilmektedir. Otomatik lisans 10 iş günü içinde çıkmakta, otomatik olmayan lisans da ise SISCOMEX sistemine kayıttan itibaren 60 takvim günü içinde alınabilmektedir. Her iki lisansın geçerlilik süresi malların yurtdışından gönderiminden itibaren 60 gündür. Firma kayıtları düzgün ise; ihracata ilişkin işlemler 11 saat, ithalata ilişkin işlemler 15 saat gibi bir sürede tamamlanmaktadır.

5. İhracat Rejimi

Brezilya'da ihracatı teşvik politikaları özellikle 1960'ların sonlarında ve 1970'lerin başında etkin olmuştur. Devlet, ihraç ürünleri listesini çeşitlendirmek amacıyla vergi ve kredi avantajları sağlayarak sanayi ürünleri ile katma değeri yüksek malların ihracatını teşvik etmeye çalışmış, ancak 1980'li yıllarda yaşanan ekonomik kriz ve bunun sonucu kaynaklardaki azalmayla beraber, bu uygulamalardan vazgeçilmiştir.

Bununla beraber, Brezilya hükümeti ihracata yönelik üretimi teşvik etmek amacıyla çok çeşitli vergi ve tarife teşvikleri sunmaktadır. İhracata yönelik mal üretiminde kullanılacak ekipman ve materyallerin ithalatında vergi ve tarife muafiyeti söz konusudur. Ayrıca, mamul madde ihracatı ile ilgili mal ve hizmetlere ve sanayi mallarına katma değer vergisi muafiyeti sağlanmakta, ihracat için yapılan işlemlerde vergi muafiyeti uygulanmaktadır. Dış ticaretin canlandırılması için 1991'de ihracatın finansmanının sağlanmasına yönelik PROEX adlı birim program uygulanmaya başlanmıştır.

Bu program dahilinde getirilen uygulamalarla, mamul ve hammadde ihracatı vergiden muaf tutulmuş, ihracatın finansmanı için kullanılan hükümet fonları piyasa oranlarından değil, daha düşük oranlarla faizlendirilmiştir. Ayrıca, Merkez Bankası ile ilgili işlemler basitleştirilerek, ihracatçıların eğitimi ve desteklenmesine yönelik bir program uygulamaya konulmuştur. Yabancı pazarlara girişte ihracat teşvik kredileri, yenilikçi firmalara kısa, uzun, orta vadeli krediler Brezilya Ulusal Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Bankası-BNDES tarafından verilmektedir. BNDES, uzun vadeli ve düşük faizli kredilerle, özellikle çelik ve tarım sektöründe yeni ekipman ve makine alımını desteklemektedir.

Ekim 2007'de, 11529 sayılı kanunla, ihracatçılara vergi kolaylıkları sağlayan çeşitli önlemler, düzenlemeler yapılmıştır. Tekstil, mobilya, yarı değerli taşlar, ağaç işleme, deri işleme ve deri konfeksiyon, ayakkabı, ağır sanayi makineleri ve tarım makineleri, otomotiv, oto yedek parçaları sektörlerine yeni destekler sağlanmıştır. Ticaret ve Yatırım Geliştirme Ajansı APEX, 2003 yılında dönüşüm geçirerek, bağımsız bir kurum haline gelmiş ve "promotion/tanıtım" konusunda çalışmalarını yoğunlaştırmıştır.

Alım-satım heyetleri, fuarlar, kümelenme-cluster projeleri, Miami, Portekiz, Frankfurt, Polonya, Dubai' de bulunan "Distribution Center"-yurt dışı dağıtım depoları v.b. faaliyetleri ile küçük ve orta ölçekli firmaları desteklemektedir (Daha fazla bilgi için: www.apexbrasil.com.br). APEX'in ihracatçıları desteklediği temel ihraç ürünleri ve sektörler; moda, tekstil, ayakkabı, kozmetik, pırlanta, gıda ve içecek, tarımsal sanayi, makine, inşaat, tıp ve dişçilik ekipmanları ve eğlence sektörüdür.

6. Tarifeler ve Diğer Vergiler

Tarifeler, Brezilya'da ithalatı düzenleyici mekanizma olarak göze çarpmaktadır. İthalat tarifeleri, %0 ile % 35 arasında değişmekte olup ortalama 11,8 civarındadır.

Tekstil	: %26 - %35
Demir	: %12
Makineler	: %14
Elektrikli makineler	: %16 - 20
Vasıtalar	: % 35

Civarında gümrük vergisine tabiidir.

(<http://www.desenvolvimento.gov.br/sitio/interna/interna.php?area=5&menu=1848>)

İthalatta gümrük vergisine ilave olarak alınan vergiler aşağıda yer almaktadır.

- **Sanayi Ürünleri Vergisi- Tax on Industrialized Products- (IPI)**
- **Mal ve Hizmet Dağıtım Vergisi- Tax on the Distribution of Goods and Services- (ICMS)**
- **Sosyal Entegrasyon Vergisi (PIS)**
- **Sosyal Güvenlik Finansmanına Katkı Vergisi (COFINS)**

Bu vergiler yerli firmalara da uygulanmakta ve haksız rekabetin önlenmesi amacıyla ithalattan da alınan vergilerdir. Bu vergilere Ticari Limaların Yenilenmesi Amacıyla Deniz Nakliye Masrafları Üzerinden Alınan Ek Vergi- Additional Tax on Freight Charges for the Renovation of the Merchant Marine (AFRMM)' de eklenmektedir. Brezilya, makine ve üretim sistemleri gibi bazı yatırım mallarının ithalatında uygulamakta olduğu gümrük vergilerini 30 Haziran 2012 tarihine kadar %2 oranına indirmiştir.

Bazı ürünlerde gümrük vergi oranları %0'a indirilmiştir. Bazı ürünlerde ise indirimli verginin uygulanacağı zaman dilimi farklılık gösterebilmektedir. Ürünler farklı gruplar halinde listelenmiş ve her bir gümrük kodu için ürünün niteliğine göre özel tanımlama (Ex) yapılmıştır. Aynı gümrük kodu için, farklı listelerde farklı tanımlamalar olabilmektedir. Toplam olarak 725 başlıkta listelenen üründe uygulanan vergi oranında indirimle gidilmiştir. Ancak, toplam 542 gümrük kodunda indirim yapılmıştır.

7. İki Ülke Arasındaki Üst Düzey Ziyaretler

Ülkemizden söz konusu ülkelere Başbakan düzeyinde gerçekleştirilen ilk ziyaret olma özelliğini taşıyan Mayıs 2010 ziyaretine, ülkemizi temsilen Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Cemil Çiçek, Devlet Bakanı Sayın Mehmet Aydın, Devlet Bakanı Sayın Zafer Çağlayan, Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu, Ulaştırma Bakanı Sayın Binali Yıldırım, Kültür ve Turizm Bakanı Sayın Ertuğrul Günay ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın Taner Yıldız, çeşitli seviyede değişik kamu kurum ve kurumlarımızdan bürokratlar, işadamları ve basından temsilcilerden oluşan yaklaşık 300 kişilik bir heyet katılmıştır.

Türkiye'nin çok yönlü dış politika hedefleri ve Latin Amerika bölgesinin sunduğu imkanların değerlendirilmesi çerçevesinde bölge ülkeleriyle gelişen işbirliğinin daha da derinleştirilmesi amacıyla, Başbakanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve beraberindeki işadamları heyetinin de katılımlarıyla iş forumu toplantıları ve ikili görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Ürünleri Fuarı'nın açılış söz konusu ziyaret kapsamında Başbakanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve Brezilya'nın Ankara Büyükelçisi Marcelo Jardim tarafından 26 Mayıs 2010 tarihinde yapılmış, anılan açılışa Devlet Bakanımız Sayın Zafer Çağlayan da iştirak etmiştir.

İTO'nun organize ettiği dört gün süren söz konusu fuara 146 Türk firması katılmıştır. Brezilya ziyareti kapsamında, 26 Mayıs 2010 tarihinde Başbakanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve beraberindeki Bakanlar, dünyanın üçüncü büyük uçak üreticisi olan Brezilyalı Embraer firmasının fabrikasını ziyaret etmiş, Sao Paulo valisine nezaket ziyaretinde bulunmuşlardır. 26 Mayıs 2010 tarihinde, Sao Paulo Sanayi Federasyonu'nda (FIESP) Türk ve Brezilyalı firmalar arasında ikili iş görüşmeleri gerçekleşmiş olup, söz konusu iş görüşmelerini müteakip Sayın Başbakanımızın katılımıyla Türkiye-Brezilya İş Forumu düzenlenmiştir. Ayrıca, Türkiye ile Brezilya arasındaki işbirliğinde gelecek dönemde atılacak adımlar için yol haritası niteliğini taşıyan; Brezilya ve Türkiye Petrol Şirketleri Tarafından Ortaklaşa İmzalanan Mutabakat Muhtırası, Brezilya Standart Kurumu İle TSE Arasında Mutabakat Anlaşması, Tarım Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Muhtırası imzalanmıştır.

Sayın Başbakanımızın Eş başkanı olduğu Medeniyetler İttifakı Üçüncü Forumu 28-29 Mayıs 2010 tarihlerinde Rio de Janeiro'da gerçekleştirilmiştir.

(<http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pActuelDetail.aspx>)

8. Türkiye-Brezilya Yatırım İlişkileri

Brezilya'da faaliyet gösteren büyük ölçekli Türk şirketi Sabancı Holding'in, Kordsa-Dupont Sun Amerika ortaklığı ile Bahia eyaletinin başkenti Salvador'da kurarak 1999 yılında üretime açtığı lastik fabrikasıdır. "KordSA" Brezilya yatırımı başarılı olarak büyüme yoluna girmiştir.

Öte yandan, Aktaş Grubu da 2008 yılı sonunda, otomotiv sanayine kauçuk parçalar üreten Brezilyalı Marajo firması ile bir ortaklık anlaşması imzalamıştır. Ağır taşıtlar için süspansiyon üretimi yapılacak olan fabrikanın 2009 yılı sonuna kadar yılda 200.000 parça üretecek kapasiteye ulaşılması hedeflenmektedir. Aktaş Grubu Brezilya'ya bu aşamada 3,5 milyon Dolar'lık bir yatırım yapmıştır.

Hazine Müsteşarlığımızın verilerine göre, ülkemizde yatırımı bulunan 12 Brezilya sermayeli firma bulunmaktadır. Bunlardan en büyüğü 2007 yılında TPAO ile ortaklık kurarak ülkemize 466 milyon ABD Doları yatırım yapan Petrobras şirkettir. Brezilya Cumhurbaşkanı Sayın Luiz Inacio Lula da Silva'nın Mayıs 2009'da ülkemizi ziyareti sırasında, derinsularda petrol çıkarma konusunda dünyadaki en deneyimli firmalardan biri olan Petrobras ile TPAO arasında Karadeniz'de petrol araştırma ve sondajına ilişkin olarak 800 milyon ABD Doları tutarında yeni bir anlaşma imzalanmıştır.

Enerji sektörü dışında Brezilyalı firmalar toptan ve perakende ticaret, gayrimenkul, imalat ve hizmet sektöründe faaliyet göstermektedirler. Brezilya sermayeli firmaların toplam yatırımı 2008 yılı sonu itibariyle 518 milyon ABD Dolarıdır.

9. İki Ülke Arasındaki Ticarete Yaşanan Sorunlar

Brezilya pazarı hakkında ihracatçılarımızdan gelen sorular daha çok pazara ilişkin bilgi eksikliği konusunda yoğunlaşmakta özellikle nakliye, navlun ve depo masrafları ile gümrük prosedürleri hakkında sorunların yaşandığı gözlenmektedir. Söz konusu sorunlar:

- Gümrük komisyonculuğu, nakliye ücretleri, banka masrafları ve depolama fiyatlarının yüksek oluşu firmalarımızın maliyetlerini arttırmaktadır.
- Coğrafi uzaklık nedeniyle navlun ücretleri yüksektir.
- Limanlarda 1 aydan fazla bekleyen ihraç ürünleri kamulaştırılmaktadır.
- Gümrük işlemleri ile ilgili tüm evrakların Portekizce düzenlenmesi zorunlu olup, İngilizce evraklar kabul edilmemektedir.
- Brezilyalı ithalatçılar, Brezilya gümrükleri tarafından istendiği gerekçesiyle, diğer ihracat belgelerinden ayrı olarak menşe belgelerinin yüklemeyen yaklaşık 1 ay önce kendilerine gönderilmesini talep etmekte, bu durum ise ilave masrafa yol açmaktadır.
- Brezilya'nın uyguladığı gümrük vergilerine ilaveten ithal mallardan, COFINS (Contribution for the Financing of Social Security) ve PIS (Social Integration Program Contribution) adları altında toplamda %9,25 oranında Sosyal Güvenlik Sistemi Destekleme Fonu vergileri, ithal sanayi ürünlerinden %10 oranında ekstra vergi, ICMS adı altında eyaletten eyalete oranı değişen bir katma değer vergisi alınmakta ve zaman zaman toplamda CIF değerinin %90'ına kadar ulaşabilen, farklı adlar altında ithalat vergileri uygulanmaktadır.
- Brezilya'da ithalatta lisans uygulaması mevcut olup, ancak bu lisansa sahip firmalar ithalat yapabilmektedirler. Bu durum, ihracat işlemlerini zorlaştırmakta ve aynı müşterinin farklı zamanlarda farklı ithalat şirketleri üzerinden ithalat yapmak zorunda kalması Eximbank sigorta işlemlerinde de sıkıntı yaratmaktadır.

1930-1990 yılları arasında ithal ikameci politikalar uygulayan Brezilya'da "ithalat yapma kültürü"nü gelişmesinin zaman alacağı bir gerçektir. Ayrıca ülkenin üretimindeki yoğunluk ve çeşitlilik dışardan alacağı mallar konusunda bir engel teşkil etmektedir. Brezilya pazarına ilişkin bilgi toplamanın yüksek maliyeti; tüketici ihtiyaçlarını, zevk ve tutumlarını değerlendirme ve buna göre doğru strateji belirlemek isteyen ihracatçılarımız için caydırıcı olmaktadır.

Gümrük mevzuatı, depolama, tabii olunan vergiler v.b. hususunda yeterli bilgiye sahibi olması büyük önem arz etmektedir. Nakliye ve malların gümrükten geçiş sürecine ilişkin masrafların çok iyi hesaplanması gerekmektedir. Depolama fiyatlarının yüksekliği maliyet artırıcı bir unsurdur.

Malların limanda dolaşımı, depo, ithal lisansı bedeli, gümrük komisyoncusunun harcamaları, malların Brezilya içinde nakliyesi, banka ücretleri çok önemli maliyet unsurlarıdır. Türk firmalarının Brezilyalı ortakları ile ticari kuralların gereği olan, geçerliliği tartışma götürmez belgelerle iş yapmalarının daha sonra yaşanabilecek sorunların önlenmesinde çok önem taşıdığı unutulmamalıdır.

Brezilya tarafından Türkiye hakkında 26 Ağustos 2010 tarihinde "demir-çelik" ve 23 Ekim 2010 tarihinde "pet film" anti-damping soruşturması açılmıştır.

10. İş Konseyi

Ocak 2006'da Dönemin Dışişleri Bakanı Abdullah Gül başkanlığında Brezilya'ya gerçekleştirilen ziyaret sırasında Türkiye-Brezilya İş Konseyi kurulmuştur. İş Konseyinin Türkiye tarafını DEİK, Brezilya tarafını ise FIESP üyesi işadamları oluşturmaktadır.

Konferanslar, seminerler ve ikili görüşmeler gerçekleştirilmenin ve iki ülkenin iş dünyasını bilgilendirerek bir araya getirmenin yanı sıra İş Konseyi, ticareti ve ortak girişimleri kısıtlayıcı mevzuat ve uygulamaları tespit ederek bunların kaldırılması veya iyileştirilmesi yönünde iş dünyasını temsilen ilgili merciilerle görüşmeyi de hedeflemektedir.

11. İşbirliği İmkanları

11.1. Sivil Havacılık İşbirliği

Türkiye ile Brezilya arasında 1957 tarihli Hava Ulaştırma Anlaşması'nın (HUA) yerini almak üzere, iki ülkenin sivil havacılık makamları arasında yapılan müzakereler sonucunda, 11 Mayıs 2006 tarihinde yeni bir anlaşma taslağı parafe edilmiş ve bir mutabakat zaptı imzalanmıştır.

Anılan Mutabakat Zaptı çerçevesinde, Türk Hava Yolları, İstanbul - Sao Paulo hattında tarifeli sefer gerçekleştirmek üzere tayin edilmiştir. Buna ilaveten, taraflarca tayin edilen havayollarının belirlenen noktalar arasında haftada 7 sefer düzenlemelerine izin verilmiştir. Bu çerçevede, THY'nin İstanbul – Sao Paulo hattında uçuşları Dakar aktarmalı olarak 5 Nisan 2009 tarihinde başlamıştır.

Haftada iki kez düzenlenen seferler, yoğun talep karşısında hem artırılmış hem de direkt uçuş olarak yeniden düzenlenmiştir. THY yakın gelecekte Arjantin de dahil olmak üzere 40 noktaya bilet satmayı hedeflemektedir. Brezilya'nın 'TAM' hava yolları firmasının THY'nin de etkin bir üyesi olduğu Star Alliance grubuna katılması sonucu yolcu trafiği daha da artacaktır.

12. Pazar ile İlgili Bilgiler

Brezilya'da 1996 yılında kabul edilen sanayi mülkiyet yasası 1997 yılında yürürlüğe girmiştir. Söz konusu alanda önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Bu yasa Brezilya'nın sanayi mülkiyet rejiminin çoğu yönlerini iyileştirmiştir.

İlaç ve kimya ürünlerinin, önceki yasa çerçevesinde patenti olmayan icatların patent korunması bu yasayla mümkün olmuştur. Patent, marka, telif hakkı, bilgisayar yazılımlarının korunmasına ve görsel-işitsel alanlarda korsanlığın önlenmesine ilişkin mevzuata göre yasalara uyulmaması durumunda neden olunan zararın ve ceza ödemelerinin yanı sıra hapis ve mallara el koyulması gibi yaptırımlar vardır.

Bir patent veya icadın haklarının korunma süresi başvurunun yapılmasından itibaren 20 yıldır. İsim, kelime, amblem, şekil ve sayılar marka olarak tescil edilebilir. Brezilyalıların tescil ettirebilecekleri markalara kısıtlama getirilmiştir. Ülkede yaygın olarak kullanılanlar dışında markalar yabancı kelime içermez. Sanat ürünlerinin korunması konusunda pek çok anlaşmayı imzalamış olan Brezilya'da telif hakları da korunmaktadır. Brezilya'da 150.000'in üzerinde patent başvurusu olup, INPI-Ulusal Patent Enstitüsü yıllık patent değerlendirme kapasitesini yıllık 20.000 başvurudan 30.000'e çıkarmayı hedeflemektedir.

13. Dağıtım Kanalları

İhracatçılarımız, ürünlerinin özelliği ve hedef kitlelerine göre dört farklı dağıtım kanalını tercih edebilirler:

Doğrudan İhracat: İthalatçı veya nihai tüketiciye doğrudan erişildiği durumlarda, Brezilyalı alıcının yüz-yüze görüşmeyi tercih edeceği akıld tutulmalıdır. Bu da çok sık seyahat anlamına gelir, eyaletler arasında da seyahat etmeniz gerekebilir. Teknik detaylar, ürün özellikleri, satış koşulları ve rekabet edebilir fiyat teklifi çok önemlidir.

14. Dolaylı ihracat:

İhracatçılarımızın satış faaliyetlerini Brezilya'daki Dış Ticaret Sermaye Şirketleri veya Ticaret Şirketleri aracılığı ile yapması pazarlama harcamalarını azaltacaktır.

1972 yılında 1248 sayılı karar ile kurulan "Dış Ticaret Sermaye Şirketleri", SECEX ile Federal Gelirler ve Gümrük İdaresinden özel lisans almaktadırlar. Büyük şehirlerde yerleşik olmalarına rağmen diğer eyaletlere ulaşmak açısından uygundur. "Ticaret Şirketleri", Brezilya'da çok miktarda bulunmakta, ihracatçı ile nihai kullanıcı arasında aracılık görevi üstlenmektedir. Gümrük masrafları ve dağıtımla ilgili masraflar söz konusu şirketler aracılığı ile daha az olmaktadır. İhracatçının tüm satış haklarını ticaret şirketine devretmesi diğer eyaletlere satış yapma olanağını sınırlayacağı için tercih edilmemelidir. Birden fazla ithalatçı ile çalışmak ise zaman kaybına neden olabilir.

Satış Temsilciliği: Brezilya'da satış temsilciniz olabilecek çok sayıda profesyonel bulmanız mümkündür. Komisyon konusunda anlaşarak ihracatınızı satış temsilciniz aracılığı ile gerçekleştirebilirsiniz. Hedef kitlenizin daha dar kapsamlı olduğu durumlarda tercih edilebilecek bu seçenekte satış temsilcisinin alacağı komisyonun miktarı, banka tarafından baştan ayrı ayrı mı ödeneceği, fatura üzerinden doğrudan temsilciye mi verileceği ya da faturadan komisyon miktarı düşülerek mi ödeneceği konusunda karar vermek gerekir. En güvenilir seçenek ayrı ayrı ödenmesi şeklindedir. Komisyonlar FOB değer üzerinden hesaplanır. SISCOEX'e kayıt olurken ödeme biçimi ve komisyon oranı da belirtmelidir.

16. Satış Ofisi Açmak

Kapsamlı bir satış stratejisi hedefleniyor ise ofis açmak tercih edilmelidir. Ofis açma konusunda idari anlamda, döviz konusunda veya gümrük açısından kısıtlama yoktur. Ofisiniz için en uygun merkezi yeri seçmeniz ve iş yerleri için uygun binaları tercih etmeniz önemlidir.

Sao Paulo, Rio de Janeiro gibi büyük şehirlerde gecekondulardan uzakta, güvenlik sorunu olmayan bölgelerde ofis kiralamak tercih edilmelidir.

Ofis/mağaza açmayı planlıyor iseniz Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından "Yurtdışında Ofis Mağaza Açma İşletme ve Marka Tanıtım Faaliyetleri Yardımı" kapsamında; Brezilya'daki Ticaret Müşavirliğimize ödeme belgelerinizi onaylatarak; bağlı bulunduğunuz İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği'ne, DTSS-Dış Ticaret Sermaye Şirketi, SDŞ-Sektörel Dış Ticaret Şirketi iseniz Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracat Genel Müdürlüğü'ne başvuru yapmanız gerekmektedir.

17. Tüketici Tercihleri

Brezilya'da tüketiciler satış sonrası hizmetlere çok önem vermekte, devlet de özel yasalarla tüketiciyi korumaktadır. 2008 Aralık ayında 6523 sayılı kararname ile "Tüketiciyi Koruma Yasası" nda hem tüketici desteğini hem de satış sonrası hizmetleri kapsayan yeni düzenlemeler yapılmıştır. 24 saat açık olan "call center/çağrı merkezleri" tüketicinin şikayetini kayıt altına almak, sesli kayıtları 90 gün, yazılı şikayetleri 2 yıl saklamak ve tüketicinin itiyacı olan bilgiyi ivedilikle sunmak ve beş iş günü içinde tüketicinin sorununu çözmek zorundadır. İthal ürünlerde, bu tür hizmetlerden ithalatçı firma ya da distribütörler sorumludur. Brezilya'da görüşülen firmalar bu konuya özellikle değinmiş satış sonrası servisi devletin zorunlu kıldığını söylemişlerdir.

18. Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Otobüsler en popüler ulaşım araçlarıdır ve çoğu şehir veya şehirlerarası yolculuklarda kullanılır. Rio de Janeiro ve Sao Paulo gibi bazı büyük şehirlerde hızlı, konforlu ve yeterli metro sistemleri mevcuttur. Brezilya'nın başlıca hava yolları VARIG, VASP ve TAM'dır.

18.1. Limanlar

Rio de Janeiro, Rio Grande, Salvador/Bahia, Belem/Para, Fortaleza/Ceara, Francisco do Sol, Manausi, Paranagua, Sao Paulo/ Santos, Espirito Santo/Vitoria, Suape/Pernambuco limanları mevcuttur. Türkiye'den Sao Paulo'ya gemi nakliyesi yaklaşık 29 gün'dür. Sözkonusu süre 22-38 gün arasında değişebilmekte olup, 40'lık konteyner başına navlun ücreti 2000-3500 dolar arasında değişmektedir.

Diğer masraflar: SISCOEX: Dış Ticaret Sistemi için konteyner başına 30 \$ civarından ücret alınmaktadır. Sendika Harcı: Konteyner başına 300 \$ civarında sendika harcı tahsil edilmektedir. Gümrükleme Masrafları: İşlem başına 1.5 asgari ücret tutarında gümrükleme masrafı doğmaktadır. Yaklaşık 500 \$ civarında tutmaktadır. Brezilya İçi Nakliye: Santos – Sao Paulo arası bir konteyner nakliyesi yaklaşık olarak 1.000 \$ civarında tutmaktadır.

18.2. Havaalanları

Galeao International Airport, Guarulhos International Airport, Viracopos International Airport en büyük uluslar arası üç hava alanıdır. Türk hava Yollarının, Brezilya'ya direkt uçuşu başlamış bulunmaktadır. Sao Paulo'ya THY seferlerinin başlamış olması ve 2010 yılında seferlerin artacak olması önemli gelişmelerdir. THY seferleri: "Çarşamba, Cuma ve Pazar günleri İstanbul' dan kalkış: 10:00 - Sao Paulo' ya varış 19:50, Çarşamba, Cuma ve Pazar günleri Sao Paulo' dan kalkış: 21:35 - İstanbul' a varış 17:55" şeklindedir.

19. Akreditif Kullanımı

Brezilyalı alıcı, peşin ödemeden ziyade, nakliyede yaşanabilecek sorunları düşünerek, garantili çalışmayı tercih eder. Genellikle ekreditif mektubu kullanılır. İhracatçı açısından, Brezilya bankalarının masrafları oldukça yüksektir. Latin Amerika ülkeleri arasındaki CCR-Karşılıklı Kredi Anlaşması nedeniyle, Brezilya'ya diğer Latin Amerika ülkelerinden yapılan ihracatta akreditif mektubu avantajlı olmaktadır. Akreditif mektubunun koşullarının, gerekli belgelerin, ödeme ve teslim koşullarının, gözetim şirketi belirlenmesi gibi detayların titizlikle incelenmesi partner bankanın çok iyi seçilmesi gerekmektedir.

20. Kamu İhaleleri

20 Eyalet ve bir federal bölge ile 5, 500 belediyeden oluşan yapısı nedeniyle devlet en büyük müşteri durumundadır. Bakanlıklar, karma sermayeli firmalar, otonom eyaletler, eyalet kuruluşları ithalat işlemlerini kamu ihaleleri ile yapmaktadırlar. Brezilya'da genel olarak ulusal satın alma politikası uygulanmaktadır. Devlet kontrolündeki sektörün büyüklüğünden dolayı kamu ihaleleri politikalarında öncelikli olarak fiyat, teknik ihtiyaçların ve arz koşullarının sağlanması gibi kriterlerin eşit olması durumunda yerli firmalar tercih edilmektedir.

Telekomünikasyon, bilgisayar ve bilgisayar yazılımı sektörlerinde ulusal kamu alımı politikaları izlenmektedir. Bununla beraber, Brezilya'da üretim tesislerine sahip yabancı firmalara kamu alımlarında öncelik tanınmaktadır. Brezilya DTÖ-Dünya Ticaret Örgütü'nün Kamu İhalelerine ilişkin Anlaşmasını imzalamamıştır. Brezilya'daki özelleştirme programının hız kazanmasıyla farklılık gözetmeyen kamu alımı politikaları da kabul görmektedir.

Telekomünikasyon, petrol ve doğal gaz dağıtımını devlet tekelinin tamamen, yabancıları da içeren özel sektöre açılmasıyla, yabancı tedarikçilerin maruz kaldığı bazı engellerin aşılması kolaylaşabilecektir. Özelleştirmeler tamamlansa bile, Brezilya'da üretim tesislerine sahip yabancı firmalara kamu alımlarında öncelik tanınması muhtemel gözükmektedir. Kamu ihaleleri internette duyurulmaktadır.

(<http://www.comprasnet.gov.br>)

VI. BÖLÜM

İŞADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR

A. Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Brezilyalı ithalatçılarla iş yapmanın başlıca koşulu, E-mail veya yüz-yüze yapılan ön görüşmelerde; satış ve ödeme koşulları konusunda istikrarlı olunmasıdır. Teslim tarihi, miktarı v.b. konularda değişiklik yapmanız karşı tarafın güvenini sarsacaktır.

Brezilyalı alıcı genellikle detaylı araştırma yaptığı, dünya pazarındaki mevcut tedarikçileri ve onların satış koşullarını iyi bildiği için yapacağınız teklifin istikrarlı olması hangi koşullarda teklifinizin değişebileceğini iyi anlatmanız büyük önem arz etmektedir. İş adamları genellikle İngilizce bilmektedir ancak kritik konular müzakere edilirken tercüman kullanılması tercih edilmelidir.

B. İş Görüşmelerinde Dikkat Edilmesi gereken Hususlar

İş randevularının önceden netleştirilmesi gereklidir. Normalde iş görüşmeleri ofiste yapılmakla birlikte, süre kısıtının olduğu durumlarda otel veya evde hatta bir başka ülkede de görüşme yapılabilir. Brezilya'ya geldikten sonra da randevunuzu tekrar konfirme etmeniz gerekmez.

Normalde firmanın sekreteri olası bir değişikliği ilgili taraflara önceden bildirir. Dakiklik önemli olup trafik yoğunluğunu göz önünde bulundurmak gerekir. Randevunuz Başkent Brasilia'da ise özellikle Salı-Perşembe günleri arasında randevu alma olasılığınızın yüksek olduğunu göz önünde bulundurmalısınız. Brezilyalı alıcı, ürüne ilişkin teknik detaylar, fiyat listesi, gümrük kodları, vergiler, depolama masrafları, liman ücretler v.b. nihai kararını etkileyecek bütün hususları açıklayan bilgiler vermenizden memnuniyet duyacaktır.

Alıcınızın nihai kararını gümrük prosedürleri de etkileyecektir. Toplantı sonrasında Pro-forma fatura göndermeniz gerekebilir. Pro-forma fatura siparişin kesinleştiği anlamına gelmemektedir. Yazışmalarda firma logosunun olduğu kağıtlar kullanılmalıdır. Fiyatın, ödeme şeklinin sonradan değiştirilmesi hoş karşılanmaz. Nakliye süresi ve detayları, alıcının malları iç pazara satabilmesi açısından önemli bir husustur.

Brezilya'ya gönderilecek malların teslim zamanı ve miktarında beklenmeyen değişiklikler iş ilişkilerini zedeleyecek bir sorundur. İş toplantısında teklifinize ilişkin detayları net ve istikrarlı biçimde sunmanız beklenilir. Nadiren çalan mobil telefonlar ve sekreterin bölmesi hariç toplantılar kesintisiz sürer. Teknik detayların Portekizce'yi de içerecek şekilde birkaç yabancı dilde yazılı olması tercih edilir. Yanıtlayamadığımız sorular alıcımızın kararını belirleyici olabilir.

Veri ya da Veri ya da bilgi eksikliği görüşmenin başarısını etkiler. Garanti koşulları, satış sonrası hizmetler net bir şekilde açıklanmalıdır. Küçük ve orta ölçekli işletmeler pro-forma faturayı yeterli görmektedirler. Brezilya'da iş yapmak isteyen ihracatçılarımızın sözleşme yapmaları tavsiye edilir. Sözleşme yapılması durumunda sözleşmenin iki dilde hazırlanması, anlaşmazlık durumunda hangi mahkemenin yetkili olacağının mutlaka belirtilmesi ve noter huzurunda kaydedilmesi gerekir.

Görüşmelerde müzakere edilen konuların en son hali ile faks veya e-posta yolu ile onaylanması ithalatçı tarafından istenebilir. Brezilyalı iş adamları Latin orijinleri nedeniyle dakik olmadıkları sanılır. Bu çok yanlış bir kanı olup randevularınızda dakik olmanız önemlidir. Geç kalındığı durumlarda mutlaka haber verilmesi gerekir. Giyim konusunda, resmi giyim tavsiye edilir. Erkeklerin takım elbise, bayanların ciddi ve sade giyinmeleri önerilir. Sıcak ve nemli havaya uygun hafif ve pamuklu kıyafetler önerilir. Özellikle kapkaçtan korunabilmek için değerli saat, mücevherat takılmaması, bilgisayar ve fotoğraf makinesi ve cep telefonunun dikkat çekecek şekilde taşınmaması tavsiye edilir.

Toplantıda konuya ısınma zamanı sağlanması, güncel konular, Brezilya'ya ilişkin izlenimleriniz v.b. Kısa, samimi bir giriş yapabilirsiniz. Politika, ekonomik durum, uygun olmayan karşılaştırmalardan kaçınmalısınız. Su ile birlikte küçük fincanlarda kahve ikramı şekerli veya şekerli mi istediğiniz sorularak servis edilecektir. Kahve ritüeli sırasında daha samimi bir ortam oluşacaktır.

Kartvizitiz ile birlikte minik bir eşantiyon hediye etmeniz için en uygun zamandır. Karşı tarafın kartvizitini alarak, muhatabınızı tanıdıktan sonra iş görüşmesi resmen başlamış olacaktır. Konuşmanıza firmanızı ve ürününüzü tanıtarak başladıktan sonra, teknik detaya boğulmadan net ve anlaşılır biçimde sunuş yapmanız uygun olacaktır. Fiyata ilişkin bilgiler de dahil olmak üzere gerekli açıklamaları eksiksiz yapmanız önemlidir.

Toplantı sırasında dışarı çıkanların olması olağandır, sunuşunuzu kesmeden devam etmeniz beklenir. Misafir olduğunuzu unutmadan, arada dikkati tekrar toplamak için kısa alıntılarla konuşmanız daha olumlu bir hava sağlayacaktır. Kurulan iletişimin gücüne bağlı olarak öğle veya akşam yemeğine davet edilmeniz mümkündür. Sosyal aktiviteler işbirliğini daha da sağlamlaştıracaktır. Bazı durumlarda, Brezilya'nın geleneksel içkisi "caipirinia" ikram edilmek istenebilir, bu daveti red etmeniz yanlış anlaşılır.

Su veya alkolsüz içecek içebilirsiniz. Görüşme esnasında bazen iş dışında "karnaval", "futbol", "Brezilya'nın doğal güzellikleri" gibi konularda konuşulsa da tekrar iş görüşmesine yoğunlaşılacaktır.

Eğer konu sıkıntısı çekiliyorsa Brezilyalı alıcınız, aile ve kişisel konularda konuşabilecektir. Ancak bu konuda hassas davranılması önerilir. Yemek davetinde hesabı ödemek için girişimde bulunmanız, kredi kartınızı hazırlamış olmanız, ithalatçınızın hesabı ödeyecek olsa bile hoş karşılanacak ve nezaket olarak değerlendirilecektir.

Görüşmenin sonunda, müşteriniz sizi otelinize bırakmayı teklif edecektir. Sizin güvenliğinizi düşünerek yapılan bu teklifi kibarca kabul etmeniz beklenir. Vedalaşma sırasında ev sahibinin kapıyı açarak uğurlaması tekrar ziyaretinizden memnuniyet duyulacağı anlamına gelir. Misafirin kapıyı açması bir daha görüşmek istenmediği anlamında değerlendirilir. Brezilyalı ithalatçıların çalışmayı tercih ettikleri ihracatçı profillerini ve çalışma şartlarını aşağıdaki şekilde ifade etmek mümkündür:

- Yerleşik bir şirket olması (En az 10-15 yıllık bir geçmişinin olması),
- Ürünlerde kalite ve standartların tutturulmuş olması,
- Kendilerinin Brezilya pazarında tek satıcı (ithalatçı) konumunda tutulması,
- İyi bir iletişim konusunda beklentilerine yanıt verilebilmesi (Karşılıklı ziyaretler, müşteri tatminine dönük çalışmalar).Sağlıklı bir iş bağlantısının kurulabilmesi için aşağıdaki konularda dikkatli olmanız ve yanlış yapmamanız tavsiye edilir:

- Müşteriden gelecek e-postalara cevap vermemek
- Üretim kapasitesinin üstünde taahhütte bulunmak
- Pro-forma faturada yazan fiyatı değiştirmek
- Söz verilen numuneleri göndermemek
- Üzerinde mutabakata varılan ödeme şeklini değiştirmek
- Müşterinin istediği teslim şeklini kabul etmemek
- Söz verilenden farklı miktarda mal göndemek
- Gerekli dokümanların gönderimini geciktirmek
- Belgelerdeki tutarsızlıklar
- Müşterinizi ülkenize davet etmemeniz
- Brezilya veya ülkenizi eleştirir tarzda konuşmanız
- Müşterinizin beklediği ürün özelliklerini karşılamamak
- Sigorta garantisi konusunda işbirliğinden kaçınmak
- Akreditif yapılamadığı durumlarda riskleri alıcınıza yüklemeniz
- Güvenmediğinizi belirtecek şekilde peşin ödeme talebinde ısrar etmeniz
- Brezilya'nın geleneklerini eleştirmek
- Brezilya'daki şehirlerin kaosundan bahsetmek
- Brezilya mutfağını eleştirmek
- Brezilya'nın büyük şehirlerindeki şiddet olaylarından korktuğunuzu vurgulamak
- Ülkenizi abartılı bir şekilde Brezilya ile karşılaştırmak

C. Para Kullanımı

Ülkenin para birimi “Real” (R\$)’dir. Pek çok otel ve mağazada döviz ve uluslararası kredi kartları kabul edilmektedir. Günlük döviz kuru gazetelerde, otellerde, bankalarda ve seyahat acentelerinde mevcuttur.

Nakit ve seyahat çekleri bu yerlerde kolayca bozdurulabilir. Birçok otel ve mağaza döviz ve uluslararası kredi kartlarını kabul eder. Brezilya’ya giren ve Brezilya’dan çıkan her türlü paranın Merkez Bankası üzerinden yapılması gerekmektedir.

Brezilya’ya yapılacak yatırımlar da Merkez Bankası tarafından kayıt altına alınmaktadır. 2004 yılından bu yana bu kayıt işlemi internet üzerinden yapılabilmektedir. Ülkede yapılan faaliyetler sonucu elde edilen karların Brezilya dışına transfer edilmesi durumunda yine Merkez Bankası tarafından kayıt altına alınmaktadır.

Firma faaliyetlerine son verip Brezilya dışına çıkması halinde, getirmiş olduğu sermayenin üzerindeki miktar için %15 oranında stopaj ödemek durumundadır.

D. Pasaport ve Vize İşlemleri

Ülkeye girişte MERCOSUR üyesi ülke vatandaşları ile Brezilya’nın karşılıklı anlaşma yaptığı ülke vatandaşları dışında kalan yabancılar için vize zorunludur. Pasaportların ülkeye giriş tarihinden itibaren altı ay süreyle geçerli olması gereklidir. Turist ve transit vizeler genelde iki gün içinde hazırlanır.

Vize, turistler için 90 gün, transit yolcular için 10 gün süreyle verilir. Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamili Türk vatandaşları Brezilya’ya yapacakları üç aya kadar ikamet süreli seyahatlerinde vizeden muafır.

Söz konusu muafiyet sadece turistik amaçlı tek giriş vizeleri için geçerlidir. Öğrenim, çalışma, çok girişli vize, uzun süreli ikamet vb. nedenlerle yapılacak seyahatlere ilişkin vize uygulamaları hakkında Ankara’daki Brezilya Büyükelçiliği’nden bilgi alınması, resmi göreve atananların ise T.C. Dışişleri Bakanlığı ile irtibata geçmeleri gerekmektedir.

Brezilya’ya giren şahıslar giyim ve kişisel eşyalardan ayrı olarak aşağıdaki kalemlerden birer tane getirebilir. Toplam değeri 500 doları geçmeyen radyo, teyp, daktilo, video kamera. Ziyaretçilerin varışlarında, yerel Duty Free Shop’tan ayrıca 500 dolarlık mal almalarına izin verilir.

E. Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

1 Ocak : Yılbaşı
20 Ocak : Yalnızca Rio de Janeiro'da tatildir.
Şubat-Mart : Karnaval (iki gün, resmi tatil değildir)
Mart : Paskalya
21 Nisan : Tiradentes Günü (Milli Kahraman)
23 Nisan : Yalnızca Rio de Janeiro'da tatildir.
1 Mayıs : İşçi Bayramı
10 Haziran : Corpus Christi
7 Eylül : Bağımsızlık Günü
12 Ekim : Lady Aparecida (Dini tatil)
15 Kasım : Cumhuriyet Bayramı
20 Kasım : Yalnızca Rio de Janeiro'da tatildir.
25 Aralık : Noel Tatili

Devlet daireleri ve özel şirketler normal olarak Pazartesi'den Cuma'ya 08:30-17:30 (veya daha geç) saatleri arasında çalışır. Bir saatlik yemek paydosu vardır. Kuzey ve kuzeydoğu bölgelerinde işe başlama saati 8.00'dir.

Brezilya'daki mağazaların çoğu Cumartesi günü 09:00'dan 13:00'e, diğer günler 09:00'dan 18:30 veya 19:00 kadar açıktır. Bazı mağazalar daha erken kapanırsa da birçok alışveriş merkezi 22:00'ye kadar açıktır.

Ülkenin çoğu bölümlerinde bölgesel değişikliklerle Bankalar, Pazartesiden Cumaya kadar 10:00'dan 16:00'a kadar açıktır. Bazı bölgelerde mağazalar öğleyin de kapanabilir.

F. Yerel Saat

Brezilya, Greenwich zaman ayarına göre 3 saat geridedir. Türkiye'nin Brezilya ile arasındaki saat farkı 5 saattir (Türkiye 5 saat dilimi öndedir). Ülkenin çoğunda saat Greenwich (Londra) saatinden üç saat ileridir. Bu değişiklikler gün ışığından yararlanmak için (saatler 1 saat ileri alınır) Ekim ayının 2'nci haftasından Şubat ayının sonuna kadar devam eder. Brezilya'daki çeşitli saat bölgeleri için haritaya bakınız.

VII. BÖLÜM **DEĞERLENDİRME ve ÖNGÖRÜLER**

Brezilya Devlet Başkanı Luiz Inacio Lula Da SILVA'nın 2009 yılının Mayıs ayında ülkemize yaptığı ziyaret ve Dış Ticareten Sorumlu Devlet Bakanı Sn. Zafer ÇAĞLAYAN'ın işadamları heyeti ile birlikte Brezilya ziyareti iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin geliştirilmesinde çok önemli birer dönüm noktası olmuştur.

2009 yılı sonlarında Sao Paulo’da hem Konsolosluk hem de Ticaret Müşavirliğimiz açılmıştır. Türk Hava Yolları’nın Sao Paulo’ya direkt uçuşlarının başlaması iki ülke arasında turizmin yanı sıra ticari ve ekonomik ilişkilerin gelişmesine de katkı sağlayacak bir diğer önemli gelişmedir.

25 Mayıs – 2 Haziran 2010 tarihleri arasında, Sayın Başbakanımız Recep Tayip Erdoğan başkanlığında, Devlet Bakanımız Sayın Zafer Çağlayan’ın ve beraberindeki işadamları heyetinin de katılımlarıyla gerçekleştirilen ziyaret ile son dönemde bölge ülkeleriyle gelişen işbirliğinin daha da derinleştirilmesine yönelik önemli adımlar atılmıştır.

Brezilya ile ülkemiz arasında kurulacak yakın ekonomik işbirliği, Brezilya ile birlikte Arjantin, Paraguay, Uruguay ve Venezüella’nın üye oldukları MERCOSUR (Güney Ortak Pazarı) ile ortaya çıkacak geniş pazardan Türk firmalarının da yararlanmasına yol açacaktır. Diğer yandan Brezilya’lı firmalar Türkiye üzerinden komşu ve yakın ülke pazarlarına girme şansına sahip olabileceklerdir.

Türkiye-Brezilya ekonomik ilişkileri, özellikle aynı konularda iş yapan firmaların, işadamları derneklerinin ve kurumların işbirliğine giderek ortak üretim ve pazarlama yapmaları halinde büyük bir potansiyel taşımaktadır. Genel olarak Brezilya tarafı Türkiye ile işbirliği yapmak açısından konuya olumlu yaklaşmaktadır. Türk işadamlarının Brezilya’yı daha iyi tanıyıp, aktif bir şekilde konuya eğilmeleri, ülkeler arasındaki ticaret hacminin artmasında ve Türkiye açısından negatif olan dengenin düzeltilmesinde büyük rol oynayacaktır.

İthalata ilişkin kapalı yapısı ve özellikle iç piyasayı korumak için yüksek gümrük duvarları olan Brezilya’ya ihracatımızı artırabilmek için; Latin Amerika eylem planı çerçevesinde hükümetler arası ikili ilişkileri artırmaya yönelik anlaşmaların yapılmasının, alım-satım heyetleri ve fuarlara katılımın yanında, başta turizm olmak üzere, kültürel etkinliklerin artırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Brezilya’daki federatif yapı nedeni ile Brezilya’nın dış ticarete ilişkin hükümet düzeyindeki politikasının yanı sıra her eyaletin sanayi ve tarım alt yapısına göre değişen farklı öncelikleri ve uygulamaları olabildiği gözlemlenmiştir. Özellikle sektörel birlik ve derneklerin, sanayi odalarının, dış ticaret odalarının lobi güçlerinin olduğu, bu nedenle iki ülke arasında gerçekleştirilecek ticarete ilişkin işbirliklerinde belirleyici rol oynayabilecekleri düşünülmektedir.

DEİK tarafından organize edilen Türkiye-Brezilya İş Forumu, Türkiye İş Adamları ve Sanayiciler Konfederasyonu-TUSKON’un, Brezilya Kalkınma, Sanayi ve Dış Ticaret Bakanlığı, Brezilya Büyükelçiliği ve APEX- Brezilya Ticaret ve Yatırım Promosyon Ajansı ile işbirliğiyle düzenlenen “Türkiye-Brezilya İş ve Yatırım Forumu” bu kapsamda iki ülke ticari ilişkilerine katkı sağlamıştır.

Küresel ekonomik krizin olumsuz etkilerine rağmen ihracatımızda yaşanan artış bu çabaların sonucudur. Brezilya Pazarında yapılan incelemeler sonucunda firma görüşmelerinde bazı geleneksel ihraç ürünlerimizin pazarda iyi bilindiği, çoğu ürünümüzün de Avrupalı firmalar tarafından toptan alınıp, perakende olarak pazara sokulduğu gözlemlenmiştir.

Ürünlerimizin kalitesinin yanı sıra AB ülkelerine göre fiyat avantajının olduğu, Brezilya'lı ithalatçı firmalara anlatılması gerekmektedir. Bu nedenle ihracatçılarımızın Brezilya pazarında aktif olmaları ve ürünlerini potansiyel müşterilere bire bir her açıdan tanıtılmaları gerekmektedir.

Türkiye ve Brezilya firmaları çeşitli konularda deneyimlerini paylaşarak güçlü bir ortaklık kurabilecek kapasiteye sahiptirler. Firmalarımızın Brezilya'yı gelecek 50 yıl içindeki BRICs ekonomileri içinde yer alacağını göz önüne alarak değerlendirmelerinde fayda görülmektedir. Brezilya'da uluslararası alanda rekabet gücüne sahip olan birçok büyük mimarlık, inşaat ve mühendislik şirketi bulunmaktadır.

Yabancı müteahhitlik firmalarının Brezilya'daki projelerden iş alabilmeleri için Brezilyalı bir firma ile ortaklık yapmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir. Brezilya piyasasının koşullarını bilen ve tecrübe sahibi bir firma ile ortaklık yapılması, yapılan işlerin kolaylaşmasını sağlayabileceği gibi diğer iş fırsatlarının takibini de kolaylaştıracaktır. Ayrıca Brezilyalı firmalar ile bu piyasada kurulan ortaklıklar, Ortadoğu ülkelerinde yapılacak işlerde de ortak çalışmayı beraberinde getirecek ve diğer pazarlarda da rekabet gücümüzün artmasına katkı sağlayabilecektir.

Özellikle 2014 ve 2016 yıllarında Brezilya'da düzenlenecek uluslararası spor organizasyonlarına hazırlık kapsamında yapılacak altyapı, otel, spor kompleksleri gibi projeler yabancı firmalar için son derece karlı iş fırsatları sunmaktadır.

KAYNAKÇA:

- Brezilya Ülke Raporu, T.C. Sao Paulo Ticaret Ataşeliği ()
- Brezilya Yerinde Pazar Araştırması, Ar-Ge Başkanlığı, İGEME,2007
- ŞEN, Esin (2008). T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Brezilya Ülke Raporu, İstanbul.
- Brezilya Ziyareti Ülke Raporu, TÜSİAD International, TS/INT/05-023, Aralık 2005
- Brezilya Ülke Raporu, İzmir Ticaret Odası,2006
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Brezilya>
- <http://www.trademap.org>
- <http://www.ekonomi.gov.tr>